

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Šrajner

**Socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših občanov
Ljutomer**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Šrajner

**Socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših
občanov Ljutomer**

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Katja Šrajner

Naslov naloge: Socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših občanov Ljutomer

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Št. strani: 79

Št. prilog: 1

Št. slik: 1

Št. tabel: 25

Št. grafov: 24

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Povzetek

Diplomsko delo govori o socialnih omrežjih uporabnikov v Domu starejših občanov Ljutomer. Moj cilj je bil ugotoviti, koliko oseb imajo stanovalci v svoji socialni mreži, pogostost obiskov in stikov, kakšen pomen pripisujejo določeni socialni mreži, kakšno vrsto socialne opore dobijo iz posamezne mreže, kako pogosto se družijo z ostalimi stanovalci in, ali je velikost socialne mreže odvisna od spola, starosti, izobrazbe, kraja bivanja pred prihodom v dom, dolžine bivanja v domu ali družbenega sloja stanovalcev. Teoretični del naloge vsebuje pregled tematik o staranju prebivalstva, socialnem delu s starejšimi ljudmi, socialnih omrežjih, socialni opori in institucionalnem varstvu. V empiričnem delu pa je predstavljena kvantitativna analiza pridobljenih podatkov, pridobljenih s pomočjo anketnih vprašalnikov, ki sem jih izvedla s stanovalci v domu. Rezultati so pokazali, da imajo stanovalci majhne socialne mreže. Sorodniki in prijatelji jih obiščejo najpogosteje 1x tedensko, s sostanovalci pa se večinoma družijo vsak dan. Stanovalci najpogosteje iz svoje mreže dobijo nematerialno vrsto socialne opore, kamor štejemo obiske in druženje. Ugotovila sem, da velikost socialnih mrež statistično ni odvisna od drugih spremenljivk.

Ključne besede: starost, staranje, socialna omrežja, socialna opora, dom za stare, institucionalno varstvo.

Social Networks of Elderly at the Home for Elderly People Ljutomer

Abstract

My graduation thesis is about users' social networks at the Home for Elderly People Ljutomer. My goal was to discover how many people residents have in their social network, the frequency of visits and contacts, what meaning the residents give to a certain social network, what kind of social support they receive from individual networks, how often they socialize with other residents, and whether the size of a network depends on gender, age, education, place of residence prior to arrival at the Home, the length of stay in the Home, or the social class of residents. The theoretical part of the thesis includes overview of the topics of aging of the population, social work with elderly, social networks, social support, and institutional care. The empirical part presents the quantitative analysis of data, obtained through questionnaires I conducted with the residents of the Home. The results show that they have small social networks. Relatives and friends mostly visit them once a week and they socialize with other residents every day. From the social network, they most often get immaterial kind of social support, which includes visits and socializing. I concluded that the size of social networks statistically does not depend on other variables.

Keywords: age, ageing, social networks, social support, home for elderly, institutional care.

Kazalo

1	PREGLED PROBLEMATIKE	1
1.1	Staranje prebivalstva	1
1.1.1	Predsodki in stereotipi o starosti in staranju	3
1.1.2	Potrebe starih ljudi	5
1.1.3	Socialno delo s starimi ljudmi	7
1.2	Socialna omrežja	10
1.2.1	Opredelitev socialnih omrežij	10
1.2.2	Značilnosti socialnih omrežij	12
1.3	Socialna opora	14
1.3.1	Opredelitev in značilnosti socialne opore	14
1.3.2	Vrste socialne opore	16
1.3.3	Modeli socialne opore	17
1.4	Institucionalno varstvo	19
1.5	Dom starejših občanov Ljutomer	21
2	FORMULACIJA PROBLEMA	24
2.1	Raziskovalna vprašanja	25
2.2	Hipoteze	25
3	NAČRT METODOLOGIJE	26
3.1	Vrsta raziskave	26
3.2	Merski instrument	28
3.3	Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec	28
3.4	Zbiranje podatkov	28
3.5	Obdelava in analiza podatkov	29
4	REZULTATI	30
4.1	Rezultati vprašalnika	30
4.1.1	Spol anketirancev	30
4.1.2	Starost anketirancev	31
4.1.3	Dosežena izobrazba anketirancev	32
4.1.4	Čas bivanja v domu	33
4.1.5	Zadovoljstvo z bivanjem v domu	34
4.1.6	Kraj bivanja pred prihodom v dom	35

4.1.7	Ocena zdravstvenega stanja anketirancev	36
4.1.8	Plačevanje stroškov doma	37
4.1.9	Občutek osamljenosti	38
4.1.10	Pomembnost stikov z ljudmi	39
4.1.11	Najpomembnejši ljudje v življenju anketirancev	40
4.1.12	Pogostost stikov.....	42
4.1.13	Načini vzdrževanja stikov	45
4.1.14	Vrste opore	46
4.1.15	Na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo.....	48
4.1.16	Zadovoljstvo s stiki	50
4.2	Preverjanje hipotez	51
5	RAZPRAVA	63
6	SKLEPI.....	68
7	PREDLOGI.....	70
8	UPORABLJENA LITERATURA	71
9	PRILOGE.....	76
9.1	Priloga 1: VPRAŠALNIK	76

Kazalo slik

Slika 1.1:	Osebno omrežje po T. Antonucci	13
------------	--------------------------------------	----

Kazalo tabel

Tabela 3.1.1: Tabela spremenljivk in modalitet	26
Tabela 4.1.1: Frekvenčna porazdelitev spola	30
Tabela 4.1.2: Frekvenčna porazdelitev starosti	31
Tabela 4.1.3: Frekvenčna porazdelitev dosežene izobrazbe.....	32
Tabela 4.1.4: Frekvenčna porazdelitev dolžine bivanja v domu	33
Tabela 4.1.5: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva z bivanjem v domu.....	34
Tabela 4.1.6: Frekvenčna porazdelitev kraja bivanja pred prihodom v dom	35
Tabela 4.1.7: Frekvenčna porazdelitev ocene zdravstvenega stanja	36
Tabela 4.1.8: Frekvenčna porazdelitev plačevanja stroškov doma	37
Tabela 4.1.9: Frekvenčna porazdelitev občutka osamljenosti.....	38
Tabela 4.1.10: Frekvenčna porazdelitev pomembnosti stikov z ljudmi.....	39
Tabela 4.1.11: Frekvenčna porazdelitev najpomembnejših ljudi v življenju.....	40
Tabela 4.1.12: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov	42
Tabela 4.1.13: Frekvenčna porazdelitev načinov vzdrževanja stikov	45
Tabela 4.1.14: Frekvenčna porazdelitev vrst opore.....	46
Tabela 4.1.15: Frekvenčna porazdelitev na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo	48
Tabela 4.1.16: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s stiki	50
Tabela 4.2.1: Frekvenčna porazdelitev spola in velikosti socialnih mrež.....	51
Tabela 4.2.2: Frekvenčna porazdelitev starosti in velikosti socialnih mrež.....	52
Tabela 4.2.3: Frekvenčna porazdelitev višine izobrazbe in velikosti socialnih mrež	54
Tabela 4.2.4: Frekvenčna porazdelitev dolžine bivanja v domu in velikosti socialnih mrež	55
Tabela 4.2.5: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva z bivanjem v domu in velikosti socialnih mrež.....	57
Tabela 4.2.6: Frekvenčna porazdelitev kraja bivanja pred prihodom v dom in velikosti socialnih mrež.....	58
Tabela 4.2.7: Frekvenčna porazdelitev zdravstvenega stanja in velikosti socialnih mrež ..	60
Tabela 4.2.8: Frekvenčna porazdelitev družbenega sloja in velikosti socialnih mrež	61

Kazalo grafov

Graf 4.1.1: Grafični prikaz spola (število)	30
Graf 4.1.2: Grafični prikaz starosti (število)	31
Graf 4.1.3: Grafični prikaz dosežene izobrazbe (število).....	32
Graf 4.1.4: Grafični prikaz dolžine bivanja v domu (število)	33
Graf 4.1.5: Grafični prikaz zadovoljstva z bivanjem v domu (število).....	34
Graf 4.1.6: Grafični prikaz kraja bivanja pred prihodom v dom (število)	35
Graf 4.1.7: Grafični prikaz ocene zdravstvenega stanja (število)	36
Graf 4.1.8: Grafični prikaz plačevanja stroškov doma (število)	37
Graf 4.1.9: Grafični prikaz občutka osamljenosti (število).....	38
Graf 4.1.10: Grafični prikaz pomembnosti stikov z ljudmi (število).....	39
Graf 4.1.11: Grafični prikaz najpomembnejših ljudi v življenju (število)	40
Graf 4.1.12: Grafični prikaz pogostosti stikov (število).....	43
Graf 4.1.13: Grafični prikaz načinov vzdrževanja stikov (število)	45
Graf 4.1.14: Grafični prikaz vrst opore (število).....	47
Graf 4.1.15: Grafični prikaz na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo (število)	48
Graf 4.1.16: Grafični prikaz zadovoljstva s stiki (število)	50
Graf 4.2.1: Grafični prikaz spola in velikosti socialnih mrež (število)	51
Graf 4.2.2: Grafični prikaz starosti in velikosti socialnih mrež (število).....	53
Graf 4.2.3: Grafični prikaz višine izobrazbe in velikosti socialnih mrež (število)	54
Graf 4.2.4: Grafični prikaz dolžine bivanja v domu in velikosti socialnih mrež (število) ..	56
Graf 4.2.5: Grafični prikaz zadovoljstva z bivanjem v domu in velikosti socialnih mrež (število).....	57
Graf 4.2.6: Grafični prikaz kraja bivanja pred prihodom v dom in velikosti socialnih mrež (število).....	59
Graf 4.2.7: Grafični prikaz zdravstvenega stanja in velikosti socialnih mrež (število)	60
Graf 4.2.8: Grafični prikaz družbenega sloja in velikosti socialnih mrež (število)	62

1 PREGLED PROBLEMATIKE

Prebivalstvo sveta se vedno bolj stara, zato postaja preučevanje starih ljudi kot ene izmed specifičnih skupin in njihovih socialnih omrežij vedno bolj relevantno. Prihod v dom in življenje v domu pomeni za starega človeka veliko spremembo, saj odide iz svojega domačega okolja v institucijo. Zanj je tako najbolj pomembno, da ohrani stike z družino, sorodniki, prijatelji in drugimi ljudmi iz svojega domačega okolja. V domu pa si lahko svojo socialno mrežo poveča tudi z novimi prijatelji. Za kakovost življenja starostnika v institucijah je zelo pomembno, da ima človek široko socialno mrežo in čim več stikov s svojimi najbližjimi, ki mu dajejo različne oblike socialne opore.

1.1 Staranje prebivalstva

»Staranje prebivalstva ni zgolj individualni, družbeni, nacionalni proces, je proces, katerega posledice posegajo v celotno človeštvo.« (Mali, 2011, str. 59) Izraz staranje prebivalstva, ki mu pravimo tudi demografsko staranje, pomeni proces, pri katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva tako, da se povečuje delež starih ljudi (Šircelj, 2009, str. 15).

Proces staranja se začne takoj po rojstvu človeka. Njegova starost je velikokrat odvisna od tega, kako je človek preživel svoja srednja leta. Procesu staranja se ne moremo izogniti. Odvisno je od tega, kako so v celotnem življenju na človeka vplivali različni dejavniki, zato se vsak glede na svoja leta lahko počuti starejšega ali pa mlajšega. Mnogi starost povezujejo tudi z boleznijo, oslabeleostjo, s tem da so stari ljudje osamljeni, odvisni od drugih in nezmožni za samostojno življenje (Hojnik Zupanc, 1997).

Težko je postaviti mejo med srednjimi leti in starostjo, saj vemo, da ta meja nima v vseh družbah enakega pomena. Tako se »definicija starosti« spreminja. Staranje doleti vsa živa bitja, sam proces staranja pri človeku pa je odvisen od različnih vplivov na organizem kot tudi od bioloških, psiholoških in socialnih sprememb. Staranje prebivalstva pomeni povečevanje deleža starega prebivalstva nad neko starostno mejo glede na celotno prebivalstvo. Naraščanje tega dela populacije je pogojeno z različnimi razlogi, najpomembnejši izmed njih pa je podaljševanje življenjske dobe in nižanje rodnosti (Statistični urad Republike Slovenije, 2010).

Staranje je del življenja, proces bioloških, psiholoških in socialnih sprememb in ga ne moremo preprečiti. Število starih ljudi narašča, saj je tudi življenjska doba ljudi vse daljša, predvsem zaradi zdravstvenih in socialnih razmer, ki so se v zadnjih letih izboljšale. Prebivalstvo celega sveta se stara. Danes veliko ljudi doživlja staranje kot nekaj neprijetnega, sramotnega in manj vrednega. Zato le malo ljudi doživlja starost oz. tretje življenjsko obdobje kot del življenja, ki je enako smiselno kakor prejšnja obdobja. Redki živijo aktivno in se povezujejo s srednjo in mlado generacijo. Za ohranjanje kakovostnega življenja v starosti je potrebno odkrivanje smisla življenja, da človek svojo starost sprejme in da ohranja stike z vsemi generacijami, čeprav je to veliko težje, ko se pojavita bolezen in onemoglost (Ramovš, 2003).

Čeprav se dejansko staramo od rojstva, pa ta proces staranja na individualni ravni ni za vse ljudi enak, saj se pri nekaterih znaki staranja pojavljajo prej kot pri drugih, velike pa so tudi razlike pri samem dojetanju starosti. Če je staranje posameznika hitro oziroma dokaj očitno, pa je staranje prebivalstva dokaj počasen proces, ki ga je potrebno ugotoviti s strokovnim raziskovanjem, saj se ga ljudje oziroma družba lahko dolgo časa ne zavedajo in prezrejo njegove vzroke in posledice (Šircelj, 2009, str. 20).

Dragoš (2000, str. 296-297) piše, da je uporaba kategorije »star« lahko nevarna, saj prekrije pomembne lastnosti osebe, ki jo takšna opredelitev zahteva. Trdi, da ne gre za iztrošenost, nefunkcionalnost ali manjvrednost česa ali koga, ki velja za starega. Poudarek je na presežku, ki omogoča zvezo med preteklim, sedanjim in prihodnjim.

Ramovš (2000, str. 318) v svojem članku piše, da je starost v današnji družbi tabuizirana zaradi naslednjih stališč:

- Med generacijami ni povezanosti.
- Stara generacija ne sprejema svoje starosti.
- Stari ljudje so marginalizirani v družbi.
- Srednja generacija zanemarja pripravo na lastno starost.

V tretjem življenjskem obdobju se zgodi veliko sprememb, ena izmed pomembnejših pa je upokojitev, saj je po mnenju mnogih ravno to nekakšen mejnik, ko se prične starost v ožjem pomenu besede. S tem pa so povezani tudi nekateri psihološki in socialni problemi, prav tako pa upokojitev pomeni neko novo socialno vlogo (Požarnik, 1981).

Ramovš (2003) v svoji knjigi piše o začaranem krogu prehitrega in nepotrebnega doživljajskega staranja. Vedno manj je aktiven, zato je vedno bolj osamljen. Za kakovostno starost je potrebno vse življenje uravnovešeno skrbeti za telesno in duševno zdravje. Pomembno je, da človek najde ravnotežje med delom, razvedrilom in počitkom.

Lymbery (2005, str. 11) piše, da bi družba morala obravnavati demografsko spremembo daljšanja življenja kot napredek, namesto da se osredotoča na probleme, ki jih ta sprememba prinese. Eden izmed problemov je predvsem povečanje bremena na ostalo družbo, saj bo v prihodnosti vedno več ljudi potrebovalo različne oblike pomoči in opore. Prav tako pa se bo povečala potreba po socialnodelavski skrbi za starejše.

1.1.1 Predsodki in stereotipi o starosti in staranju

Starost je v današnji družbi predstavljena zelo negativno. Biti star pomeni nekaj slabega in sramotilnega. Na začetku bi rada poudarila problem o predsodkih do starejših ljudi, saj mislim, da je teh vedno več. Omejen kontakt otrok s starejšimi ljudmi v današnji družbi skupaj z otrokovim pomanjkljivim znanjem o starejših ljudeh ustvarja osnovo za razvoj predsodkov in diskriminacije starejših. Največkrat je to, kar se otroci naučijo o starosti, osnovano na mitih o staranju in na stereotipih o starih ljudeh.

Povečevanje deleža starejšega prebivalstva se danes pogosto opredeljuje kot problem, ki naj bi rušil oblike skupnega sožitja. Le redka so pozitivna razmišljanja o procesu staranju. Tukaj se socialno delo lahko vključi kot zagovornik starih ljudi. Socialni delavci morajo biti pozorni na različne vidike, ki jih starost prinese v življenje vsakega posameznika (Mali, 2011, str. 16).

»Kot vsi stereotipi so tudi starostni stereotipi pomanjkljivi, ker pretiravajo, posplošujejo in pogosto sploh ne ustrezajo resnici. Ne samo, da stigmatizirajo starega človeka, temveč tudi vplivajo na njegovo subjektivno doživljanje in vedenje.« (Mali, 2002, str. 318)

Predsodki so zmote, ki jih lahko korigiramo z vrednotami in ne z empirično analizo. Lahko se jim izognemo s privzgojo drugačnih vrednot oziroma s socializacijo (Dragoš, 2000, str. 299-300).

»Za predsodke je značilna tako kognitivna kot tudi emotivna komponenta. O stereotipih pa govorimo, če neke sodbe temeljijo samo na nepreverjenih dejstvih ali govoricah in so tako neke vrste predstopnja predsodkov.« (Ule, 1994)

Za predsodke in stereotipe je značilno zajemanje več lastnosti, značilnosti ter razlikovanje in združevanje kategorizacij. Več ljudi ima ponavadi iste predsodke. Predsodki in stereotipi imajo pomembne posledice, saj lahko vplivajo tudi na podobo, ki jo imajo stari ljudje sami o sebi. Zaradi številnih negativnih posledic je torej pomembno zmanjševanje teh predsodkov in stereotipov (Ule, 1994).

Podoba o starostnikih je izkrivljena in polna predsodkov. Še vedno beremo, da so stari ljudje manj sposobni, nazadnjaški, težje prilagodljivi in betežni, kar naj bi bila posledica procesov staranja človeškega telesa. V resnici to ne drži, saj spremembe osebnosti in vedenja niso povezane s telesnimi spremembami. Res, da bomo zaradi telesnih sprememb nekega dne umrli, vendar je to, kako bomo živeli do starosti, odvisno od povsem drugih dejavnikov (Požarnik, 1981).

Stari ljudje so v današnji družbi marginalizirani, prav tako pa sami pogosto ne sprejemajo svoje starosti in ne vidijo možnosti, ki jih nudi tretje življenjsko obdobje vse do konca življenja. Odtujeni sorodniki in razne podjetniške dejavnosti dodajajo svoj delež k večanju prepada med generacijami tudi s tem, da v starih ljudeh pogosto vidijo vir svojega bogatenja z njihovimi darili in dediščino (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2006).

Kot pravi dr. Jana Mali v zborniku *Za strpno in socialno sožitje vseh generacij* (2010, str. 10) »potrebujemo novo, drugačno, spremenjeno paradigmo pojmovanja staranja in starosti, pri kateri so v ospredju viri moči, spretnosti, sposobnosti in zmoglosti starejših. Ti dejavniki pa ponavadi ostajajo spregledani in nepomembni.«

Stari ljudje so v današnji družbi hudo zapostavljeni. To kaže, da smo ustvarili možnost, da stari ljudje živijo dlje, nismo pa še dovolj močni pri oblikovanju in razvijanju novih oblik življenja v družbi. Zavedati se moramo, da merilo naše družbe niso formalne spremembe, ampak spremembe v ljudeh samih in v odnosih med njimi (Požarnik, 1981).

1.1.2 Potrebe starih ljudi

V življenju imamo različne potrebe. Ponavadi se jih sami najbolj zavedamo takrat, ko jih ne moremo zadovoljiti ali pa so le delno zadovoljene. Kakovost življenja se meri v tem, kako dobro so zadovoljene vse potrebe (Ramovš, 2000, str. 321).

Kot piše Ramovš (2003) so v starosti v ospredju drugačne potrebe kot v mladosti. Današnji stari ljudje so veliko bolj osamljeni kot v preteklosti. Starost doživljajo kot brezciljno in nesmiselno. Kakovost življenja je skupna raven zadovoljevanja potreb na vseh šestih razsežnostih človeškega življenja.

V vsaki razsežnosti ima človek določene potrebe:

- V biofizikalni razsežnosti ima človek potrebe po rasti, zdravju, hrani, tekočini, toploti, gibanju in počitku.
- V psihični razsežnosti potrebe po informacijah, užitku, varnosti in veljavi.
- V noogeni razsežnosti potrebe po svobodi, odgovornosti in življenjski orientaciji.
- V medčloveško-družbeni razsežnosti so potrebe po medčloveških odnosih in funkcionalnih razmerjih, po lastnem ugledu v družbi, po smotrni organizaciji družbe in redu v njej.
- V zgodovinsko-kulturni razsežnosti najdemo potrebe po učenju, razgledanosti, napredovanju, ustvarjalnosti, delovni uspešnosti, po predajanju svojih življenjskih spoznanj in izkušenj drugim ljudem.
- V eksistencialni razsežnosti pa ima zelo močno voljo do smisla, tj. potrebo po doživljanju smisla trenutka, v katerem živi, ali situacije, v kateri se nahaja (Ramovš, 2003).

Indeks potreb ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo opišejo tudi Flaker in drugi avtorji (2008). Pomembno je, da so pri stari osebi zadovoljene predvsem potrebe po stanovanju, delu in denarju, stikih in družabnosti ter vsakdanjem življenju. Pomembne pa so tudi institucionalna kariera, interakcijski prekrški ter neumeščenost in pripadnost.

»Stanovanje je prostor za druženje, za ustvarjanje družine, za shranjevanje stvari, prostor, ki nam omogoča varnost in zasebnost.« (Flaker idr., 2008) Pomembna je tudi zasebnost, da se kdaj pa kdaj umaknemo od drugih in smo sami s svojimi mislimi. Problem z zasebnostjo

je ravno v domovih za stare in zavodih, kjer se pogosto dogaja, da nimaš svoje sobe oziroma prostora, kamor bi se lahko umaknil (Flaker idr., 2008).

Kljub temu, da stari ljudje velikokrat niso več zmožni sami živeti v stanovanju, to ne bi smelo pomeniti, da morajo takoj v dom. Ravno zato bi se morala bolj razviti pomoč na domu. Problem nastane v nekateri krajih zaradi oddaljenosti. Te pomoči so dobro organizirane na primer v Mariboru ali Ljubljani, v drugih krajih pa je oskrba na domu predraga (Mali, 2012, str. 87). Kakor je zapisala Malijeva (2011, str. 59), je problem z dostopnostjo pomoči. Stari ljudje v podeželskih okoljih velikokrat nimajo na voljo institucionalne oblike pomoči, kar pomeni, da ni dnevnih centrov, dnevnega varstva, ki se organizira v okviru institucij (domov za stare). Hkrati pa najdemo veliko drugih oblik pomoči, ki pa ne odgovarjajo na dejanske potrebe starih ljudi.

Med osnovne človeške potrebe spada tudi delo. Prva misel ob tem je seveda plača, torej sredstvo za preživetje, ki hkrati oblikuje nek status in ugled v družbi (Flaker idr., 2008). Če pogledamo stare ljudi, ki so opravljali določen poklic več desetletij, ne smemo pozabiti, da je lahko ta sprememba iz dela v »brezdelje« zelo stresna. Zato je treba še naprej opravljati dejavnosti, da so stari ljudje aktivni, da pridobivajo na lastni vrednosti (Flaker idr., 2008). Dandanes je problem v tem, da so pokojnine, ki jih upokojenci prejemajo, prenizke. Drugim oblikam pomoči pa se stari ljudje raje odpovedo, da ne bi bili za dolgove po njihovi smrti odgovorni njihovi otroci (Mali, 2012, str. 88).

»Potreba po stikih in druženju je ena temeljnih človekovih potreb. Človek je družbeno bitje, stiki z drugimi so fiziološka nuja, še toliko bolj pa nuja civilizacije /... / Stiki nas ne glede na vrsto in intenzivnost nekako zaznamujejo, govorijo o tem, kaj smo, govorijo o naši identiteti in lastni vrednosti in omogočijo, da ustvarjamo svet okoli sebe.« (Flaker idr., 2008)

Pod vsakdanje življenje spadajo vse rutine, ki jih ima človek. Da se na primer zbudi ob točno določeni uri, ob zajtrku vedno najprej spije čaj, po kosilu pa gre na sprehod. Vse te rutine nam dajejo nek socialni občutek življenjskega ritma, da pripadamo okolju, kjer prebivamo (Flaker idr., 2008). Sem spada tudi preživljanje prostega časa, ki je izredno pomembno v pokoju. Predvsem zato, da stari ljudje zapolnijo svoj čas ter počnejo to, kar si želijo.

Pojem institucionalne kariere oblikuje status posameznika in doživljanje njegove vloge v ustanovi. Nekateri ljudje imajo institucije v dobrem, drugi pa v slabem spominu. Vsi si želijo, da bi imeli večjo izbiro, bili bolj informirani o zdravljenju, v stiku s službami pa si želijo več vpliva in varstva. Želijo si, da bi bili slišani. (Flaker idr., 2008).

Nearno in nepredvidljivo vedenje se lahko kaže skozi interakcijske prekrške, ki navadno povzročajo nelagodje, stres in breme ter so del našega vsakdana. Popravimo jih lahko z opravičili in pojasnili (Flaker idr., 2008). Pri interakcijskih prekrških je pomembno spoštovanje. Oskrbovalec z obiski vstopa v intimen prostor človeka, zato mu mora odkrito pokazati, da ga spoštuje, ceni in upošteva. Naloga socialnega dela je izpopolnitev načinov pristopanja k prekrškom. Tema interakcijskih prekrškov je zelo pomembna, saj imajo ljudje različne težave, ker morajo prevzeti vloge in slog življenja, ki ga določa stiska. Podrediti se morajo sistemu, ki ga vzpostavi okolje, to pa vodi v napačne odzive v interakciji (Flaker idr., 2008).

Potreba po umeščenosti in pripadnosti je nujna za polno življenje starostnika, vendar pa stigma prinese ovire, kot je na primer izobčenost iz družbe. Družina na eni strani pomeni vir opore in spodbuja starega človeka pri doseganju ciljev, po drugi strani pa se lahko človek počuti ujetega v njej in se ne more postaviti na lastne noge. Človek želi biti to, kar je, želi biti svoboden in se razvijati. Potreba po povezanosti se kaže tako, da želimo biti pomembni za druge, želimo, da nas cenijo in opazijo (Flaker idr., 2008).

1.1.3 Socialno delo s starimi ljudmi

Socialno delo vedno deluje na treh ravneh, in sicer na mikro, mezo in makro. Ni mogoče opravljati dela samo na eni ravni (Mali, 2013, str. 62). Mikro raven se osredotoča predvsem na medgeneracijsko solidarnost v družini. Pomembni so odnosi med družinskimi člani, osredotoča se na čustvene vezi med člani družine, ob tem pa ne pozabi na konflikte. Pri delu na mikro ravni je izredno pomembna podpora družini. Ko njihov družinski član zboli in so ostali družinski člani preobremenjeni ali pa preprosto ne vedo, kaj storiti, takrat socialno delo pomaga, da se spoprimejo s staranjem njihovega ljubljeneega. Hkrati pa socialni delavci krepijo moč vsem udeleženiim, da sami poskušajo najti rešitve in se spoprijeti s problemi ter skupaj iščejo vire, ki bi k temu pripomogli (Mali, 2014, str. 120).

Na mezo ravni se socialno delo usmerja predvsem v okolje, kjer stare osebe živijo. Tukaj je pomembna skupnost. Skupaj z uporabnikom socialni delavci iščejo vire moči v okolju, opozarjajo na pomembnost teh stikov in so pripravljeni soustvarjati nove možnosti v skupnosti, kjer teh možnosti še ni (Mali, 2008).

Makro raven socialnega dela s starimi ljudmi se osredotoča predvsem na celotno skupnost, ki zajema vse stare ljudi, ne samo živeče v določenem mestu. Še posebej poskuša vplivati na zakone, ki jih sprejema država, da bi bili čimbolj ustrezni in dovzetni za potrebe ljudi. Prav tako pa se ne ozirajo zgolj na sprejemanje novih zakonov, ampak tudi na spreminjanje zastarelih. Ob tem se trudijo zatreti stereotipe, ki veljajo o starih ljudeh s poudarjanjem medgeneracijskega sožitja. Torej se socialno delo najde na področju formalne in neformalne pomoči uporabnikom (Mali, 2014, str. 124).

Naloga socialnega delavca je tudi osebno vodenje uporabnika v delovnem odnosu. Strokovnjak sodeluje pri oblikovanju dobrih izidov, daje potrebne informacije, razmišlja o preizkušenih rešitvah in išče nove, ugodnejše poti. Pri tem se osebno odziva na proces dela v pomenu podajanja lastnih izkušenj in zgodb. Z etiko udeležенosti socialni delavec poskrbi, da se lahko vsi udeleženi izražajo in sodelujejo, omogoča pogovor, ki se nadaljuje. Strokovnjak odstopi od moči, ki mu ne pripada – od položaja strokovnjaka, da le on ve, kaj je prav. S tem navzočim tudi daje moč. S perspektivo moči socialni delavec odkriva vire v uporabnikih in njihovih okoljih, da lažje rešijo težave ter dosežejo svoje cilje in vizije. Delovni odnos je proces, katerega cilj je ravnanje s sedanjostjo in sonavzočnostjo. Delo poteka prek aktivnega poslušanja soudeleženih. V delovnem odnosu pa je pomembno tudi znanje za ravnanje, ki od socialnega delavca zahteva, da mora vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialnodelovnega pogovora ter podati svoje strokovno znanje uporabnikom v procesu soustvarjanja interpretacij v razgovoru (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl, Možina, 2011).

Kot piše Vida Miloševič Arnold (2003), je socialni delavec strokovnjak, ki:

- »pomaga ljudem pri reševanju njihovih problemov,
- dela s sistemi, da bi ljudem zagotovil potrebne vire in storitve,
- povezuje ljudi z ustreznimi sistemi in tako podpira njihovo funkcioniranje.«

Za socialno delo s starimi ljudmi so izredno pomembne določene sposobnosti in spretnosti socialnih delavcev. Strokovnjak mora imeti določeno znanje in izkušnje s področja o staranju in pa spretnosti za raziskovanje in iskanje potreb starih ljudi in odgovore nanje, hkrati pa mora razumeti heterogenost te specifične skupine ljudi (Mali, 2013, str. 63).

Prav tako si mora socialni delavec prizadevati, da bi čimbolj mobiliziral moč in vire starih ljudi v njegovem socialnem omrežju, namesto da bi se osredotočal le na probleme in šibkosti ljudi. Velikokrat so dejavnosti, ki so ponujene starim ljudem, odgovori na njihove potrebe, vendar pri tem ni rečeno, da bodo dejansko pomagale pri njihovi kvaliteti življenja. Pomembno je, da pri vseh teh načrtih stari ljudje sodelujejo, povedo, kaj si želijo in potrebujejo, saj se bo šele tako lahko dosegla uspešnost in učinkovitost določene aktivnosti (McDonald, 2010).

Pomembne metode pri socialnem delu s starimi ljudmi, ki prispevajo h kakovostnemu staranju, so partnerstvo, kjer uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta pri reševanju problema oziroma pri iskanju rešitev, strokovnjak spoštuje in verjame v sposobnosti sogovornika (Mali, 2008). Ena od metod je tudi perspektiva moči, kjer iščemo moči in vire v uporabniku. »Je pomoč in podpora staremu človeku, da iz svojih bogatih življenjskih izkušenj črpa moč za premagovanje težav v sedanosti. V ospredju je star človek, njegove sposobnosti in zmožnosti, ne pa zgolj problemi.« (Mali, 2013, str. 63)

»Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznika. Pomaga mu, da pridobi več samozaupanja, postane asertivnejši, dobi več izbire v svojem življenju, izboljša kvaliteto življenja in zmanjša izgube, prikrajšanosti ter izključenosti.« (Mali, 2008). Zdi se mi zelo pomembno, da imajo starejši ljudje podporo pri svoji družini in prijateljih. Prav tako pomembna je antidiskriminacijska usmeritev, kjer je socialno delo usmerjeno proti vsem predsodkom ali stereotipom, neustrezni obravnavi na podlagi osebnih okoliščin. Ta usmeritev nas opozarja na ohranjanje dostojanstva in spoštovanja starih ljudi (Mali, 2013, str. 63).

Druge metode so še skupine za samopomoč, v katerih se zberejo ljudje zaradi neke skupne potrebe, težave ali stiske. Namen teh skupin je reševati osamljenost starih ljudi, ki morajo živeti v domovih za stare, in tudi tistih, ki so osamljeni v svojem domačem okolju (Mali, 2008).

Ne smemo pozabiti socialnih mrež, ki so ključnega pomena. Pri tem razlikujemo neformalne socialne mreže, ki vključujejo stike z družino, sorodstvom, sosedi, prijatelji, in formalne socialne mreže, kamor sodijo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem (Mali, 2008). Potrebno jih je raziskati, saj so lahko v veliko pomoč staremu človeku. Pri socialnem delu pa ne smemo pozabiti tudi skupnostne skrbi, saj strmi k temu, da bi posamezniku olajšala življenje v skupnosti, torej deluje na mezo ravni (Mali, 2013, str. 64).

Pri delu v skupnosti je pomembna metoda osebno načrtovanje in izvajanje storitev. Pri tej metodi se raziskuje življenjski svet uporabnika in dostop do storitev. Izredno pomembno je, da je socialni delavec spoštljiv do uporabnika in mu omogoča samoodločanje ter sodelovanje. Pri osebнем načrtovanju delamo na vseh treh ravneh. Pri tej metodi sta dve dejavnosti, in sicer načrtovanje in izvajanje, kjer se socialni delavec osredotoči na cilje in ne probleme. Tako načrtovanje kot izvajanje pa delamo skupaj z uporabnikom kot enakovrednim sogovornikom (Flaker, Mali, Rafaelič in Ratajc, 2013). Celoten načrt temelji na uporabnikovi stvarnosti in na njegovih željah. »Dobimo moč in ta nam omogoča, da nismo predmet, celo igrača svoje usode, postanemo ljudje, ki lahko usodo spreminjamo. Dobimo moč subjekta.« (Flaker, Mali, Rafaelič in Ratajc, 2013) Torej, uporabniku moramo dati moč in priložnost, da opravlja s svojim življenjem, kot sam želi. Hkrati pa mu damo popoln vpliv in nadzor nad načrtovanjem in izvajanjem.

1.2 Socialna omrežja

1.2.1 Opredelitev socialnih omrežij

Raziskovanje socialnih omrežij v Sloveniji se umešča v pozna osemdeseta leta prejšnjega stoletja, takrat so se imenovala še »socialne mreže« (Iglič, 1988, str. 82). Socialna mreža po Igličevi pomeni posameznikovo socialno okolje, ki je določeno z neko množico enot. Te enote so lahko posameznik, skupine ali organizacije, ki jih povezujejo socialne vezi.

Omrežje definiramo tako, da določimo končno množico enot, oziroma po kriterijih določimo, katere enote spadajo v omrežje. Nato opišemo povezave med enotami z eno ali več vezmi ali relacijami. Enote omrežja so lahko osebe, objekti ali dogodki. Imenujemo jih tudi udeleženci ali člani omrežja (Hlebec in Kogovšek, 2006).

Z njimi lahko proučujemo, kdo starejši osebi pomaga v različnih okoliščinah (v primeru bolezni, hišnih opravilih) ter s kom se družijo in pogovarja o pomembnih stvareh. Danes je vloga socialnih omrežij širše prepoznana kot močan dejavnik fizičnega in mentalnega zdravja ter kakovosti življenja nasploh. Pomembna so tudi pri preprečevanju socialne izključenosti in različnih drugih tveganj ter pri soočanju s stresnimi življenjskimi situacijami (Kavčič in Filipovič Hrast, 2010, str. 49).

Dragoš (2000, str. 293) piše, da staranje človeka vpliva na socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se družimo. Velja pa tudi, da socialne mreže vplivajo na staranje. Ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega vseh socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitete in učinkov.

Človek je družbeno bitje. Medčloveške povezave so zanj nekaj temeljnega, kar potrebuje za preživetje. Od spočetja do smrti je človeku nujno potrebna vpletenost v bolj površinska razmerja z mnogimi ljudmi, prav tako pa globoka povezanost z nekaj ljudmi v osebnih medčloveških odnosih (Ramovš, 2003).

Človeku lahko pomagamo tako, da delamo z njegovimi socialnimi mrežami. Socialno delavsko področje sestavljajo različne socialne mreže. To so naravne socialne mreže, kamor štejemo družino, sosedstvo, sorodstvo in prijateljstvo, umetno oblikovane socialne mreže, kot so skupine za samopomoč in terapevtske skupine, trajnejše in bolj celostne socialne mreže za socialno urejanje (prevzgojni zavod) ter nadomestne socialne mreže ob izpadu katere izmed socialnih funkcij iz naravnih socialnih mrež, kamor uvrščamo rejniške in skrbniške družine ter domove za stare (Ramovš, 2003).

Dragoš (idr. 2005, str. 36) navaja, da je človek kot družbeno bitje odvisen od drugih ljudi in stvari. Ta odvisnost ljudi napravi za socialna bitja, ki se družijo ob različnih priložnostih. Razmerja odvisnosti so glavni razlog za združevanje v skupine. V odvisnosti od drugih lahko uresničujemo svoje interese, od najosnovnejših potreb (hrana, bližina) do kopičenja materialnih dobrin in ugleda.

Starostniki zadržijo nekatere pomembne socialne vloge, čeprav se njihovi socialni odnosi tudi spreminjajo glede na predhodno obdobje; tako glede količine kot tudi kakovosti. Število starih prijateljev sicer upada, vendar v svojo socialno mrežo vključujejo nove ljudi.

V starosti je izguba sorodnikov ali prijateljev normativna, vendar pomembnost za starostnika pridobijo drugi socialni odnosi, na primer z vnuki. Starostniki brez otrok in tisti, ki bivajo v domovih za stare, imajo značilno ožjo mrežo socialnih odnosov in imajo pogostejše izkušnje osamljenosti kot starostniki, ki bivajo doma (Ramovš, 2003).

Pri starih ljudeh je osamljenost zelo pogosta, ker gre za izgubo medčloveških odnosov, povezana je z izgubo bližnjih oseb in z manjšanjem socialnih stikov. Vendar pa osamljenost ni vselej samo zaradi tega, ker ni ljudi okoli nas, saj je lahko človek obkrožen z veliko ljudmi, pa se vseeno počuti osamljenega (Mali, 2002, str. 319).

1.2.2 Značilnosti socialnih omrežij

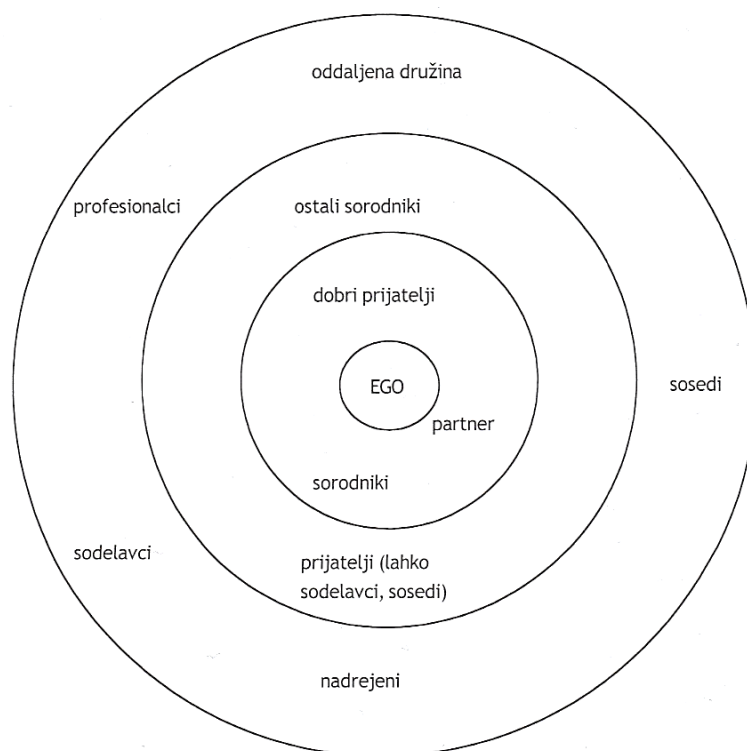
Ramovš (2003) piše, da je socialna mreža lahko povezana na tri različne načine:

- »z osebnim stikom med posamezniki, podskupinami in skupinami v mreži,
- s klasičnim medsebojnim informiranjem (glasilo, dopis, telefon),
- po sodobni elektronski informacijski poti (medmrežje, elektronska pošta)«.

Značilnosti socialnih omrežij je Antonuccijeva (v Hlebec, Kogovšek, Domanjko, Pahor, 2009, str. 156-157) predstavila s tremi krogi socialnega omrežja (Slika 1).

- Za prvi krog so značilne zelo tesne in stabilne vezi, zato ga imenujemo tudi intimno ali emocionalno omrežje. Člani se znotraj tega omrežja pri odraslem človeku le redko zamenjajo in imajo več različnih vlog hkrati. To so ponavadi partner, najbližja družina in tesni prijatelji.
- Drugi krog je omrežje socialne opore, kjer se ljudje znotraj tega omrežja hitreje zamenjajo, npr. zaradi zamenjave zaposlitve ali preselitve. Člani so razširjena družina, prijatelji na delovnem mestu, sosedi in imajo ponavadi eno ali več vlog.
- Tretji krog pa predstavljajo ljudje, ki se hitreje zamenjujejo, njihove vloge pa so specializirane. To je informacijsko omrežje, člani pa so oddaljena družina, sodelavci, sosedi, profesionalci npr. zdravniki, odvetniki.

Slika 1.1: Osebno omrežje po T. Antonucci

Vir: Kahn in Antonucci (v Hlebec, Kogovšek, Domanjko, Pahor, 2009, str. 156)

Velikost socialnega omrežja je definirana s številom oseb, ki jih imenuje anketiranec. Velikost merimo tako, da seštejemo vse osebe, ki jih je anketiranec naštel. Velikost socialnega omrežja nam pove, koliko različnih članov oziroma alterjev ima nekdo v svojem osebnem omrežju. Vendar pa velikost omrežja ne odraža nujno, koliko in kako kakovostno oporo posameznik dejansko dobiva oziroma jo zaznava. Večja omrežja so ponavadi manj gosta, bolj raznolika, vsebujejo člane z različnimi kompetencami in so zato bogatejši in bolj raznolik vir pomoči (Hlebec in Kogovšek, 2006).

Moč vezi se najpogosteje meri tako, da se posameznega anketiranca vpraša, kako blizu mu je določen alter, pri čemer se vezi, označene kot bližnje, štejejo za močne, bolj oddaljene pa za šibke. Gostota omrežja je definirana s številom dejanskih oziroma obstoječih vezi glede na vse možne vezi med osebami v nekem omrežju. Gostota omrežja narašča z večanjem števila sorodstvenih in pada z večanjem števila ne sorodstvenih vezi. Nekatere raziskave kažejo, da so bolj raznolika omrežja zelo učinkovita posebej ob pomembnih življenjskih spremembah. Manjša, gosteje povezana omrežja so lahko boljši in bolj zadovoljiv vir pomoči (Hlebec in Kogovšek, 2006).

Opazujemo tudi, kakšna je prevladujoča sestava omrežja stare osebe. Ali ima starejša oseba le partnerja in otroke, ali ohranja stike tudi s prijatelji in sosedami, ali je odnos starejše osebe s člani njenega omrežja dober, ali so starejši ljudje s svojim socialnim omrežjem zadovoljni (Hlebec, Kogovšek, Domanjko in Pahor, 2009, str. 155).

Sestava omrežja je lahko določena tudi s homogenostjo med člani omrežja in osrednjo osebo glede na starost, spol, družbeni status ali etnično pripadnost. Raziskujemo lahko tudi druge značilnosti omrežja, kot so pogostost kontaktov, geografska bližina, trajanje in intenzivnost odnosov. Lahko raziskujemo tudi vsebino izmenjav, stopnjo recipročnosti in število različnih tipov izmenjav (Vaux, 1988).

Vključenost starejših v socialna omrežja lahko zmanjša njihov občutek izključenosti in ohrani občutek, da so še vedno pomembni in koristni. Možnost oskrbe starejših v okviru družine je omejena, kar narekuje namestitev starejših v socialne in zdravstvene ustanove. To pa lahko za starejše pomeni izključenost iz medosebnih odnosov in socialnih omrežij. Starejši, ki živijo v domovih za starejše, verjetno že zaradi tega, ker so ločeni od svoje družine in okolja, v katerem so živeli prej, doživljajo to kot pomembno spremembo v svojem življenju, ki je zanje lahko zelo stresna (Hlebec in Kogovšek, 2006).

Značilnosti socialnih omrežij ljudi, starih nad 66 let so predvsem te, da imajo stari ljudje majhno omrežje, prijatelji znotraj družinskega kroga upadajo, prav tako pa imajo v svojih mrežah veliko sorodnikov (Kogovšek, Hlebec, Dremelj in Ferligoj, 2003, str. 188).

1.3 Socialna opora

1.3.1 Opredelitev in značilnosti socialne opore

V preteklosti so pri opredeljevanju socialne opore poudarjali predvsem emocionalno razsežnost socialne opore, torej občutek pripadnosti in sprejemanja pri drugih. Začetnik raziskovanja socialne opore J. Cassel je izhajal iz prepričanja, da socialna opora igra pomembno vlogo pri boleznih, povezanih s stresom. Stres lahko razrahlja pomembne socialne vezi, to pa poveča dovzetnost za nastanek bolezni, saj poruši posameznikovo notranje ravnotežje. Določena vez, to velja še posebej za najbližje vezi, je lahko vir opore, prav tako pa je lahko tudi vir stresa (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 103).

Cassel (v Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 103) piše, da je ključni element socialne opore povratna informacija, ki jo posamezniku nudijo njegovi pomembni in najbližji drugi. Socialna opora je kot zaščita, ki posameznika in njegovo zdravje ščiti pred stresnimi vplivi okolja. Po njegovem mnenju socialna opora igra ključno vlogo pri boleznih, povezanih s stresom. Razrahljane pomembne socialne vezi, ki jih povzroči stresno okolje, lahko pustijo posameznika z neustreznimi ali zmedenimi povratnimi informacijami, ki lahko porušijo njegovo notranje ravnotežje in povečajo njegovo dovzetnost za bolezni.

Caplan (v Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 104) je izhajal iz tega, da je opora dejavnik zaščite pred stresom. Poudarjal je pomembnost vzajemnosti in trajnosti odnosov, vendar se ni omejeval samo na najbližje vezi (družina, prijatelji), ampak je upošteval tudi bolj oddaljene vezi (skupine za samopomoč, sosedski odnosi, skrbniki skupnosti). Oprelil je tri vrste pomoči: emocionalna, materialna in informacijska opora.

Cobb (v Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 104) je socialno oporo razumel kot zaščito pred stresom in kot dejavnik dobrega počutja. Oprelil jo je kot informacijo, ki posamezniku omogoča, da se zaveda, da je ljubljen, sprejet in spoštovan in da pripada sistemu komuniciranja in vzajemnih obveznosti. Posamezniki, ki v svojih odnosih uravnoteženo izmenjujejo oporo, so ponavadi zadovoljnejši in srečnejši.

Thoits (v Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 104) poudarja pomen socialnih vlog. Posameznik je vpleten v omrežje urejenih odnosov z drugimi, v sistem vzajemnih pravic in dolžnosti, ki mu dajejo občutek pripadnosti, naklonjenosti, varnosti, vključenosti in urejenosti. Čeprav so se avtorji zavedali, da obstaja več vrst socialne opore, pa so prav ta občutek pripadnosti pogosto razumeli kot eno izmed temeljnih značilnosti emocionalne opore.

Zgodnje definicije so socialno oporo opredeljevale kot občutek pripadnosti ter sprejemanja in skrbi s strani pomembnih drugih, sedanje definicije pa poudarjajo, da je socialna opora tudi interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 103).

Na splošno lahko socialno oporo opredelimo kot »vsoto dobrodejnih posledic, ki pozitivno vplivajo na človeško počutje in zdravje, ne glede na to, ali je oseba pod stresom ali ne. Socialna opora vključuje pomoč pri konkretnih nalogah, učenju spretnosti, vodenju,

zagotavljanju materialnih sredstev in pri socialnih stikih, ki služijo prijetnemu preživljanju prostega časa.« (Rogelj, Ule in Hlebec, 2004, str. 16)

Jana Mali (2011, str. 60) pravi, da socialna opora, ki jo star človek lahko dobi v socialnih omrežjih, pozitivno vpliva na njegovo funkcioniranje in psihično počutje. Na žalost pa šibke socialne mreže velikokrat pomenijo osamljenost starih ljudi, saj staranje na splošno pomeni izgubljanje prijateljev ali znancev, kar pomeni večjo osamljenost (Flaker idr., 2008).

1.3.2 Vrste socialne opore

Tako kot si avtorji niso bili enotni pri definiciji socialne opore, so različno opredeljevali tudi oblike socialne opore. Nekateri avtorji so več pozornosti namenjali socialni opori kot konkretni dejavnosti, drugi pa so jo razumeli bolj kot zagotavljanje različnih funkcij. Lin socialno oporo opredeljuje z dvema oblikama: z instrumentalno in ekspresivno funkcijo. Pattison omenja instrumentalno in afektivno funkcijo. Kahn in Antonuccijeva pa govorita o treh oblikah opore, in sicer o instrumentalni, afirmativni in afektivni obliki. Opazimo lahko, da si avtorji niso enotni niti pri številu oblik socialne opore (Iglič, 1989, str. 8).

Wiess (v Vaux, 1988) je socialno oporo razdelil na šest oblik: občutek pripadnosti ali povezanosti, socialna integracija, občutek varnosti, občutek zanesljive povezanosti, vodstvo ali usmerjanje in možnost skrbi za drugega.

Hlebec, Kogovšek, Domanjko in Pahor (2009, str. 155) pa opisujejo naslednje štiri vrste socialne opore:

1. »Instrumentalna ali materialna opora, ki se nanaša na pomoč v materialnem smislu (posojanje denarja, orodja, pomoči pri hišnih opravilih).
2. Informacijska opora pomeni informacije, ki jih oseba potrebuje ob kakšni večji življenjski spremembi (selitvi, iskanju nove službe).
3. Emocionalna opora je pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah (smrti bližnjega, ločitvi, težavah v družini ali na delovnem mestu).
4. Druženje (izleti, obiskovanje, kino, gledališče).«

Pri raziskovanju Omrežij socialne opore prebivalstva Slovenije pa so avtorji dodali še peto, bolj specifično vrsto socialne opore. To je finančna opora, ki jo lahko opredelimo kot materialno oporo v ožjem smislu, pomeni pa denarno pomoč (Dremelj, Kogovšek in Hlebec, 2004, str. 49).

Potrebno je poudariti, da glede na vire opore ločimo tudi formalno in neformalno oporo. Neformalna opora je opora, ki jo nudijo predvsem družina, sorodniki in prijatelji. Izvira v odnosih znotraj družine, zanjo pa je značilno, da je brezplačna. V okvir formalne opore pa spadajo država, institucije in različne organizacije. Opredeljena je kot profesionalne storitve, ki jih označujejo birokratska organizacija, specializacija funkcij, formalizacija in standardizacija pravil delovanja (Dremelj, 2003, str. 156-159).

Današnjim potrebam se prilagajajo tako tradicionalne socialne mreže kot tudi institucije iz industrijske dobe. V zadnjem času potekajo pokojninske reforme, domovi za stare se skušajo odpirati tako, da se povezujejo s svojci, krajevno okolico in prostovoljci. Pojavljajo se nove formalne mreže za pomoč in oskrbo starih ljudi in neformalne socialne mreže za zadovoljevanje nematerialnih osebnih potreb v starosti (Ramovš, 2003).

1.3.3 Modeli socialne opore

1. Model splošnih učinkov in model opore kot zaščite

Gre za dva modela, ki poudarjata pomen socialne opore v povezavi s stresom. Po tem modelu je socialna opora dejavnik zaščite pred stresnimi življenjskimi situacijami. Tako so socialno oporo že v preteklosti opisovali tudi raziskovalci Cobb, Cassel in Caplan. Opora je dejavnik, ki posreduje v stresnih okoliščinah in celo pomaga zmanjšati fizična obolenja. Socialna opora ne glede na stresne okoliščine pozitivno učinkuje na fizično in psihično zdravje oseb in njihovo dobro počutje. Težava modela opore kot zaščite je, ker oporo koncipira le pozitivno, medtem ko je s strani prejemnika opore ta lahko povsem neustrezna in ima negativne učinke, ki se kažejo kot občutek nadzorovanosti in odtujenosti. Učinki opore so odvisni od vrste stresnih okoliščin, vrste opore in specifičnega individualnega konteksta. Socialno omrežje lahko vključuje tudi posameznike, ki so nezanesljivi ali nudijo oporo z velikimi »stroški« (konflikti, zahteve). Na splošno velja, da je zadovoljstvo z oporo večje, če odnos med dajalcem in prejemnikom opore ni konflikten (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 107-109).

2. Model percipirane in model dobljene opore

Socialno oporo lahko razumemo kot izvedeno oporo, torej kot specifična dejanja drugih. Po drugi strani pa jo lahko razumemo kot dobljeno oporo, kjer je poudarek na prejemniku in na dejanjih drugih, ki so prejemniku pomagala ali vsaj imela tak namen. Dobljena opora je torej skupek razpoložljivosti, veščine posameznika, da se spopade s stresnimi situacijami, in tega, kako dajalci pomoči zaznajo resnost težav prejemnika pomoči. Ena od težav z dobljeno oporo je, da vpliv opore na zdravje ni le v funkcijah razpoložljive opore, temveč je odvisna tudi od percepcije prejemnikove potrebe po opori pri ljudeh, ki naj bi oporo nudili. Druga težava je problem nezanesljivosti človeškega spomina, predvsem ko gre za priklic preteklih dogodkov. Percepcija socialne opore je lahko različna od konkretnih dejanj opore. Konkretno dejanje lahko da eni osebi občutek, da ima oporo, pri drugi osebi pa te povezave ni oziroma ta oseba dejanje zazna kot neoporno (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 109-112).

3. Model socialne integriranosti

Ta model raziskuje oporo skozi raziskovanje omrežij, ki nudijo socialno oporo, vse od širše lokalne skupnosti do intimnih razmerij. Intimni odnosi so pomembni za dobro počutje in zdravje. Velja pa tudi obratno, saj izguba ali motnje znotraj teh odnosov učinkujejo negativno. Osredotočanje le na najintimnejše odnose ne zajame nujno vseh pomembnih elementov socialne opore. Bolj oddaljene vezi lahko poskrbijo za specifično in specializirano vrsto opore, ki je lahko v določenih situacijah (npr. pri iskanju nove zaposlitve) zelo pomembna (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 112-114).

4. Model socialne opore kot transakcijskega procesa

Po Vauxu je socialna opora stalen transakcijski proces med osebo in njenim socialnim omrežjem. Znotraj tega procesa delujejo tudi osebni (vedenje, osebne značilnosti) in kontekstualni (stresne okoliščine, značilnosti omrežja, vrste socialnih vlog) dejavniki, ki nanj vplivajo. Oporo deli na tri osnovne elemente: vire socialne opore, oblike socialne opore in posameznikovo zaznavo oziroma oceno virov in oblik opore. Tudi Sarason in sodelavci opredeljujejo socialno oporo kot kombinacijo treh dejavnikov: osebnostnih značilnosti, medosebnih odnosov in situacij, ki spodbujajo dejanja opore. Pomembni vidiki pri proučevanju opore so velikost in gostota omrežij, moč in homogenost vezi ter geografska razpršenost članov omrežja (Hlebec in Kogovšek, 2003, str. 114).

1.4 Institucionalno varstvo

Življenje človeka v današnjem času je nenehno povezano z različnimi institucijami. Začne se že z rojstvom, ki je bilo v preteklosti vezano predvsem na dom in družino, danes pa je vezano na posebno institucijo – porodnišnico. Ko otrok zraste, gre v naslednjo institucijo, najprej v vrtec, potem v šolo, še kasneje na fakulteto. Cela mladost je povezana z različnimi institucijami. V odrasli dobi prav tako večji del življenja preživimo v neki instituciji, kjer smo zaposleni. V obdobju starosti pa človek naleti na druge institucije, zlasti bolnišnice in domove za stare (Mali, 2008).

»Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine.« (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2018).

»Institucionalno varstvo je ena od oblik varstva starejših ljudi, katere osnovni namen je zadovoljiti potrebe, ki jih posameznik ni več zmožen sam zadovoljiti. Je ena od oblik bivanja za stare ljudi, ki jo začnejo uporabljati takrat, ko niti oni sami niti njihovo okolje ali socialna mreža ne morejo skrbeti zanje.« (Mali, 2006, str. 19).

»Osnovni namen institucij je zadovoljevanje potreb posameznika preko zdravstvene, medicinske, socialne in moralne oskrbe. Na splošno velja, da domovi skrbijo za osnovne eksistenčne potrebe posameznika, imajo predpisan dnevni ritem, organizirajo skupinske aktivnosti, delo pa racionalizirajo in ga izvajajo v prostorih, ki so bolj javni kot zasebni. Stanovalci imajo pogosto prevelika pričakovanja o zasebnosti in avtonomnosti, ki so jih bili vajeni v svojem družinskem življenju pred prihodom v dom.« (Mali, 2006, str. 19). V tem okviru prevladujejo potrebe skupine in interesi organizacije, posamezniki pa morajo biti pripravljeni na kompromis.

Stanovalci, ki bivajo v domovih za stare, imajo zagotovljeno redno zdravniško oskrbo in strokovno pomoč na področjih, kjer le-to potrebujejo. Različne oblike pomoči starostnikom imajo namen nadomeščanja doma in družine. Poleg zadovoljevanja materialnih potreb je pomembno tudi zadovoljevanje nematerialnih potreb, preprečevanje osamljenosti in zagotavljanje polnega doživljanja starosti. Življenje v instituciji pomeni za starostnika

povsem nov način življenja, spremenjeno okolje, srečevanje z novimi ljudmi in novimi situacijami (Hojnik Zupanc, 1997).

»Te institucije zaznamuje poseben način življenja, saj v njih preživljamo dneve na enem mestu, v družbi bolj ali manj istih oseb, pod eno oblastjo in na podlagi točno določenih pravil življenja. Obdobje starosti je pogosto vezano prav na institucije s tovrstnimi značilnostmi – domove za stare ljudi. Osnovni namen teh institucij je zadovoljevanje potreb starih, ki si jih sami niso več zmožni zadovoljevati. To pa ni le zagotovitev zdravstvene in medicinske oskrbe, temveč tudi socialna in moralna pomoč.« (Mali, 2008).

Kljub poskusom druženja, medsebojne pomoči in interesnim aktivnostim se stari ljudje v domovih pogosto počutijo osamljene, posebno takrat, kadar jih otroci in vnuki ne obiskujejo. Tudi pretirana pomoč starostniku (npr. pri hoji) lahko preprečuje, da bi pokazal to, kar še zmore. Najpomembnejša v domovih je klima; ali se ljudje počutijo svobodne, sproščene ali pa so pod pritiskom oskrbovalcev, posebno, če nimajo dovolj posluha zanje (Pečjak, 2007).

Pečjak (1998) piše, da je odhod v dom za stare ljudi eden izmed najbolj stresnih dogodkov v življenju. Pri tem gre za institucionalno bivanje, ki je ena izmed oblik varstva starejših ljudi. Pri tem domovi za stare ljudi ponujajo bivanjsko in socialno oskrbo stanovalcev ter zdravstveno nego in rehabilitacijo. Številni domovi ponujajo še mnogo več dodatnih storitev, na primer pomoč na domu, nego na domu, dnevno varstvo in še nekatere.

Kot navaja dr. Jana Mali (2008), je »osnovni problem institucij v tem, da kljub temu, da institucije ustvarjajo posamezniki, niso v celoti prilagojene njihovim osebnostim. V njih je določeno število ljudi zaposleno, določeno število pa je v vlogi uporabnikov in tam živi.«

Za kvalitetno bivanje stanovalcev je pomembna komunikacija med vsemi, ki se v domu za stare srečujejo. To so stanovalci, zaposleni in svojci. Pri tem imajo zelo pomembno vlogo socialne delavke v domu. Njene najpomembnejše naloge so individualni pristop pri delu s stanovalci, spoštovanje njihovega dostojanstva, podpiranje samostojnosti in ohranjanje stikov z njihovo primarno socialno mrežo (Milošević Arnold, 2003).

»Prihodnost bivanja v domovih za stare zahteva večjo fleksibilnost. To bi bilo možno v ustanovah, ki bi imele manjše število uporabnikov, kot je to običajno za domove po Sloveniji. Na ta način bi vsakemu posamezniku omogočili večjo individualnost. Uskladiti bi bilo potrebno delo zaposlenih z življenjem stanovalcev. Pozorni bi morali biti na vključevanje uporabnikov v procese odločanja in prav tako bi morali upoštevati ter realizirati tudi njihove ideje in potrebe.« (Mali in Milošević Arnold, 2006, str. 178-180).

Velikokrat je osebam odvzeta prostovoljna odločitev ali ostati doma, kjer so prebivali svoje celotno življenje, ali oditi v dom, v popolnoma novo okolje in med nove ljudi. Torej poudarek bi moral biti ravno na tem, da bi se lahko ljudje odločili, kaj si želijo, da bi vplivali in sodelovali pri odločitvah, ki zadevajo njihovo življenje (McDonald, 2010).

1.5 Dom starejših občanov Ljutomer

Mirjam Belič (1997, str. 127) pravi, da ima vsak človek v svojem življenju dva doma: dom svojega otroštva in dom, v katerem si je ustvaril družino. V starosti se lahko zgodi, da si mora poiskati še tretjega: dom za starejše občane.

Domovi za stare lahko simulirajo značilnosti doma, vendar pa ne morejo biti tisti pravi dom, ki nudi staremu človeku prostor, varnost in rast na osebni identiteti (Peace, 1998, str. 108).

Prihod v dom in življenje v domu pomeni za starega človeka veliko spremembo, saj je tako izkoreninjen iz svojega domačega življenjskega okolja. Star človek izgubi dotedanje stike z družino, sosedi, prijatelji in znanci, saj se pozneje omejijo le na občasne stike. Izgubijo stike s srednjo in mlado generacijo, kar jim onemogoča prenos njihovih bogatih življenjskih izkušenj in spoznanj. To jih potiska v pasivnost, jim daje občutek nekoristnosti, kar pa lahko pripelje do osamljenosti, čustvene otopelosti in marginalizacije. S prilagajanjem domskemu redu izgubljajo občutek individualnosti in lastne osebnosti, s tem pa človek izgublja tudi zaupanje vase in notranji mir (Postružnik, 2000, str. 337-338).

Dom za stare je zavod, v katerem nekateri ljudje preživijo zadnje obdobje svojega življenja. To lahko sprejmejo kot veliko breme ali kot najboljšo rešitev za svoje življenje. Od vsakega posameznika, njegovih svojcev, prijateljev in domskega osebja je odvisno, ali

bo dom postal zgolj zavod ali pa njihov tretji dom. Ljudje lahko v tem procesu drug drugemu pomagamo (Hojnik Zupanc, 1997).

Konkretne vloge socialnega delavca v domu so, da je na voljo za pomoč v reševanju sporov med stanovalci, potem je delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve in pa povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje. Socialni delavec mora zagotoviti stanovalcu vse, kar kot posameznik potrebuje za kvalitetno življenje v domu. Socialni delavec je stanovalcu na voljo od samega vstopa oziroma prihoda v dom pa vse do odhoda. Pomembno je predvsem to, da je socialni delavec prisoten ves čas, v vseh ključnih trenutkih. To so naloge, ki jih mora socialni delavec opraviti pred prihodom stanovalca v dom, ob prihodu, v času bivanja stanovalca v domu, ob odhodu stanovalca iz doma. Prav tako so naloge socialnega delavca zagotavljanje dobre klime v domu (Mali, 2008).

Fokus socialnega dela se premakne od problemov in rešitev k novim možnostim v življenju. Ali kot meni D. Saleebey (1997): »Formula je preprosta: mobiliziraj moč klientov (talente, znanja, sposobnosti, vire) s ciljem podpreti njihova prizadevanja, da bi dosegli svoje cilje in vizije, in stranke bodo imele boljšo kvaliteto življenja, tako, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kvalitete. Čeprav je recept preprost, mu sledi trdo delo.« (Čačinovič Vogrinčič, 2003, str. 200).

Od leta 2001 deluje v Ljutomeru javni socialno-varstveni zavod Dom starejših občanov, zgrajen s sredstvi države in občin Ljutomer, Križevci, Razkrižje in Veržej. Dom starejših občanov Ljutomer opravlja dejavnost institucionalnega varstva, ki obsega osnovno oskrbo, bivanje in organizirano prehrano, socialno oskrbo in varstvo ter zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstva. Institucionalno varstvo zajema vse oblike pomoči v zavodu, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma ali lastne družine (Svet doma DSO Ljutomer, 2009).

Dom za stare ljudi po večini sprejema starejše osebe, ki ne morejo ali ne želijo več živeti same ali pa v družini, sprejmejo jih v popolno ali začasno oskrbo. Sprejmejo pa tudi druge osebe, ki zaradi telesne prizadetosti in drugih posebnih okoliščin niso zmožni živeti sami (Hojnik Zupanc, 1994).

DSO Ljutomer ponuja storitve stalne in začasne oskrbe z nastanitvijo starejšim od 65 let, ki zaradi starosti in drugih okoliščin ne morejo več živeti doma. Izjemoma sprejema tudi mlajše, ki zaradi kronične bolezni oziroma invalidnosti nujno potrebujejo domsko varstvo. Dom zagotavlja stanovalcem osnovno in socialno oskrbo ter zdravstveno nego (Dom starejših občanov Ljutomer).

Dnevno bivanje je institucionalna oblika varstva, pri katerem starejši del dneva preživijo v DSO Ljutomer, preostali del dneva pa v domačem okolju, kjer jim oskrbo in varstvo nudijo svojci. Takšna oblika varstva zagotavlja starejšim ljudem čim daljše bivanje v domačem okolju in daljše obdobje prilagajanja na celodnevno institucionalno varstvo. V dnevnem bivanju uporabnikom nudijo osnovno oskrbo, ki zajema: prehrano, bivanje in počitek ter skrb za osebno higieno. Poleg tega uporabnikom nudijo možnost vključevanja v vse dnevne aktivnosti, ogled kulturnih prireditev, aktivnosti v okviru fizioterapije in delovne terapije, sodelovanje v skupinah za samopomoč, frizerske storitve itd. (Dom starejših občanov Ljutomer).

2 FORMULACIJA PROBLEMA

Prihod v dom in življenje v njem pomeni za starega človeka veliko spremembo. S prihodom v dom je izkoreninjen iz svojega domačega okolja, zato je zanj zelo pomembno, da ohrani svoje stike z ljudmi iz domačega okolja. V domu pa si lahko najde tudi nove prijatelje in s tem razširi svoje socialno omrežje.

K obravnavi teme Socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših občanov Ljutomer in pisanju diplomske naloge me je napeljala lastna izkušnja na praksi v Domu starejših občanov Ljutomer. Ugotovila sem, kako zelo so za stare ljudi pomembne njihove socialne mreže. Med pogovorom mi je uporabnica začela pripovedovati, da je nobeden izmed sorodnikov ali prijateljev ne obiskuje več. V domu ima sicer eno dobro prijateljico, vendar se vseeno počuti zelo osamljeno. Začela sem se spraševati, ali se vsi stanovalci v domu tako počutijo, kakšne so njihove socialne mreže, koliko vezi vsebujejo, kolikokrat jih obiščejo njihovi družinski člani in koliko jim socialna omrežja sploh pomenijo. Je res, da stari ljudje izgubijo večino stikov, ko se preselijo v dom? Prav tako pa me zanima, h komu se uporabniki obrnejo po instrumentalno, emocionalno in informacijsko oporo.

Odločila sem se, da v domu izvedem anketo s stanovalci, kjer jih bom spraševala o njihovih socialnih mrežah. Namen raziskave je torej ugotoviti, kakšna socialna omrežja imajo stanovalci v Domu starejših občanov Ljutomer. Raziskava bi pripomogla k temu, da dobijo stanovalci, njihovi sorodniki in zaposleni v domu vpogled v to, koliko oseb je v posameznikovi socialni mreži, kako pogosti so stiki med njimi in predvsem, kakšen pomen ima socialna opora za stanovalce.

V svoji diplomski nalogi se tako ukvarjam s socialnimi omrežji uporabnikov v domu starejših občanov. Zanima me, koliko oseb imajo stanovalci v svoji socialni mreži, pogostost obiskov in stikov, kakšen pomen stanovalci pripisujejo določeni socialni mreži, kakšno vrsto socialne opore dobijo stanovalci iz posamezne mreže, kako pogosto se družijo z ostalimi stanovalci, ki jih tudi štejemo v posameznikovo socialno mrežo, in ali so socialne mreže odvisne od spola, starosti, izobrazbe, kraja bivanja pred prihodom v dom, dolžine bivanja v domu ali družbenega sloja stanovalcev.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Tekom raziskave bom poskušala odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Koliko oseb imajo v svoji socialni mreži stanovalci, ki živijo v domu za starejše?
- Kako pogosti so stiki in obiski sorodnikov, prijateljev in drugih ljudi?
- Kakšen pomen stanovalci pripisujejo določeni mreži?
- Kakšno vrsto socialne opore dobijo stanovalci iz posamezne socialne mreže?
- Kako pogosto se družijo z ostalimi stanovalci?
- Ali je velikost socialne mreže odvisna od spola, starosti, izobrazbe, kraja bivanja pred prihodom v dom, dolžine bivanja v domu ali družbenega sloja stanovalcev?

2.2 Hipoteze

H1: Obstaja razlika med spolom in velikostjo socialnih mrež.

H2: Obstaja razlika med stanovalci različnih starosti in velikostjo socialnih mrež.

H3: Obstaja razlika med višino izobrazbe in velikostjo socialnih mrež.

H4: Obstaja razlika med dolžino bivanja v domu in velikostjo socialnih mrež.

H5: Obstaja razlika med zadovoljstvom z bivanjem v domu in velikostjo socialnih mrež.

H6: Obstaja razlika med krajem bivanja stanovalcev pred prihodom v dom in velikostjo socialnih mrež.

H7: Obstaja razlika med zdravstvenim stanjem stanovalcev in velikostjo socialne mreže.

H8: Obstaja razlika med družbenim slojem stanovalcev (kdo plačuje stroške doma) in velikostjo socialnih mrež.

3 NAČRT METODOLOGIJE

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvantitativna, saj sem zbirala številčne podatke s pomočjo vnaprej pripravljenega anketnega vprašalnika. Pridobljene podatke sem na koncu tudi kvantitativno obdelala. Raziskavo bi opredelila kot deskriptivno, saj sem ugotavljala značilnosti socialnih mrež starih ljudi. Raziskava je tudi empirična, saj sem z izvedbo anket zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo, ki sem ga uporabila za preverjanje hipotez.

Tabela 3.1.1: Tabela spremenljivk in modalitet

Spremenljivke	Modalitete
spol	M, Ž
starost	od 65 do 100 let
dosežena izobrazba	a) osnovna šola b) poklicna šola c) srednja šola d) višja šola e) visoka šola f) drugo: _____
čas bivanja v domu	a) manj kot eno leto b) od 1 do 2 let c) od 3 do 6 let d) več kot 6 let
zadovoljstvo z bivanjem v domu	1. zelo nezadovoljen 2. nezadovoljen 3. niti zadovoljen niti nezadovoljen 4. zadovoljen 5. zelo zadovoljen
kraj bivanja pred prihodom v dom	mesto, vas
ocena zdravstvenega stanja	1. zelo slabo 2. slabo 3. povprečno 4. dobro 5. zelo dobro

plačevanje stroškov doma	a) v celoti sam/a b) polovico sam/a, polovico svojci c) v celoti svojci d) polovico svojci, polovico občina e) polovico sam/a, polovico občina f) v celoti občina
občutek osamljenosti	a) prav nikoli b) redko c) včasih da, včasih ne d) večkrat e) vedno
pomembnost stikov z ljudmi	1. zelo nepomembno 2. nepomembno 3. niti pomembno niti nepomembno 4. pomembno 5. zelo pomembno
najpomembnejši ljudje v življenju	sorodniki (partner, starši, otroci, vnuki, brat/sestra, drugi sorodniki), prijatelji (prijatelji, sostanovalci), druge osebe (prostovoljci, zaposleni)
pogostost stikov	vsak dan, vsaj 1x tedensko, vsaj 1x mesečno, nekajkrat na leto, 1x letno ali manj, nimam stikov
načini vzdrževanja stikov	a) me obiščejo, se družimo b) preko telefona c) me obiščejo in pokličejo
vrste opore	materialna, nematerialna, finančna, informacijska
na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo	sorodniki (partner, starši, otroci, vnuki, brat/sestra, drugi sorodniki), prijatelji (prijatelji, sostanovalci), druge osebe (prostovoljci, zaposleni)
zadovoljstvo s stiki	1. zelo nezadovoljen 2. nezadovoljen 3. niti zadovoljen niti nezadovoljen 4. zadovoljen 5. zelo zadovoljen

3.2 Merski instrument

Za merski instrument sem uporabila vnaprej pripravljen anketni vprašalnik. Vprašalnik ima 16 vprašanj in je anonimen. Vsebuje vprašanja po spolu, starosti, izobrazbi, dolžini in zadovoljstvu bivanja v domu, kraju bivanja pred prihodom v dom, zdravstvenem stanju, plačevanju stroškov doma, pogostosti stikov, vrsti opore ter zadovoljstvu s stiki. Vprašalnik je v celoti priložen v prilogi 1. Za izvajanje intervjujev sem se predhodno dogovorila s socialno delavko v domu.

3.3 Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec

Populacija – stvarno: stanovalci, stari nad 65 let, časovno: 19. april 2018 do 27. april 2018 in krajevno: Dom starejših občanov Ljutomer. Ker je populacija v domu prevelika, sem se odločila, da bom uporabila vzorec. Vzorec je priročni neslučajnostni, saj sem intervjuvala stanovalce, ki so v moji raziskovalni nalogi želeli sodelovati in so sposobni razumeti vprašanja ter odgovore. Pri tem mi je pomagala socialna delavka v domu, ki mi je priskrbela seznam vseh 152 stanovalcev doma. Označila je tiste, ki jih ponavadi anketirajo tudi sami in za katere sama meni, da so dovolj sposobni za zanesljivo odgovarjanje. Sodelovanje je bilo za stanovalce prostovoljno in anonimno.

3.4 Zbiranje podatkov

Anketiranje je potekalo z metodo spraševanja s pomočjo vnaprej pripravljenega anketnega vprašalnika. Skozi individualne pogovore s stanovalci sem pridobila odgovore na vprašanja. Odgovore sem zapisovala sama, saj so stanovalci izrazili željo, da vprašalnika ne bi izpolnjevali sami. Zdi se mi pomembno, da sem ankete izvedla sama, saj sem tako s stanovalci vzpostavila osebni in zaupljiv odnos. Anketiranje je trajalo povprečno 20 minut. Potekalo je med 19. in 27. aprilom 2018. Stanovalce sem anketirala v njihovih sobah in v skupnih prostorih doma. Od 93 predlaganih stanovalcev sem uspela anketirati 64 stanovalcev. Tako sem zaradi vzorčenja dobila bolj zanesljive in relevantne podatke, raziskava pa je bila tudi lažje izvedena.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem obdelala kvantitativno. Najprej sem pregledala vsak anketni vprašalnik posebej, nato pa sem odgovore vnesla v program IBM SPSS Statistics za statistično obdelavo podatkov. Tam sem izračunala frekvence in odstotke. Nato sem v programu Microsoft Word naredila tabele za posamezna vprašanja, kamor sem vnesla izračunane frekvence in odstotke. V programu Microsoft Excel sem naredila še grafe in tako grafično prikazala dobljene podatke. Hipoteze sem preverjala tako, da sem s programom SPSS izračunala hi-kvadrat preizkus (χ^2 – preizkus), kar sem potrjevala z manj kot 5 % tveganjem. Kullbachov 2Î preizkus sem uporabila, kjer pogoji za χ^2 – preizkus niso bili izpolnjeni. To je bilo pri tabelah, kjer je bilo več kot 20 % frekvenc manjših od 5.

4 REZULTATI

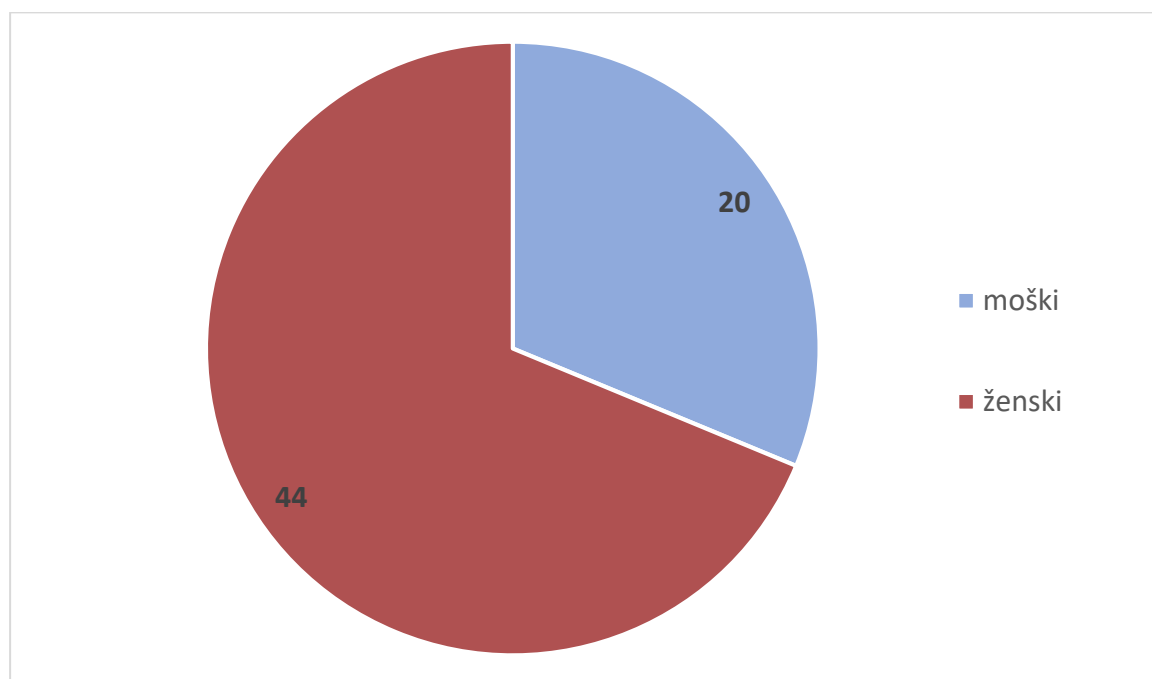
4.1 Rezultati vprašalnika

4.1.1 Spol anketirancev

Tabela 4.1.1: Frekvenčna porazdelitev spola

	f	f %
moški	20	31,3
ženski	44	68,7
skupaj	64	100

Graf 4.1.1: Grafični prikaz spola (število)

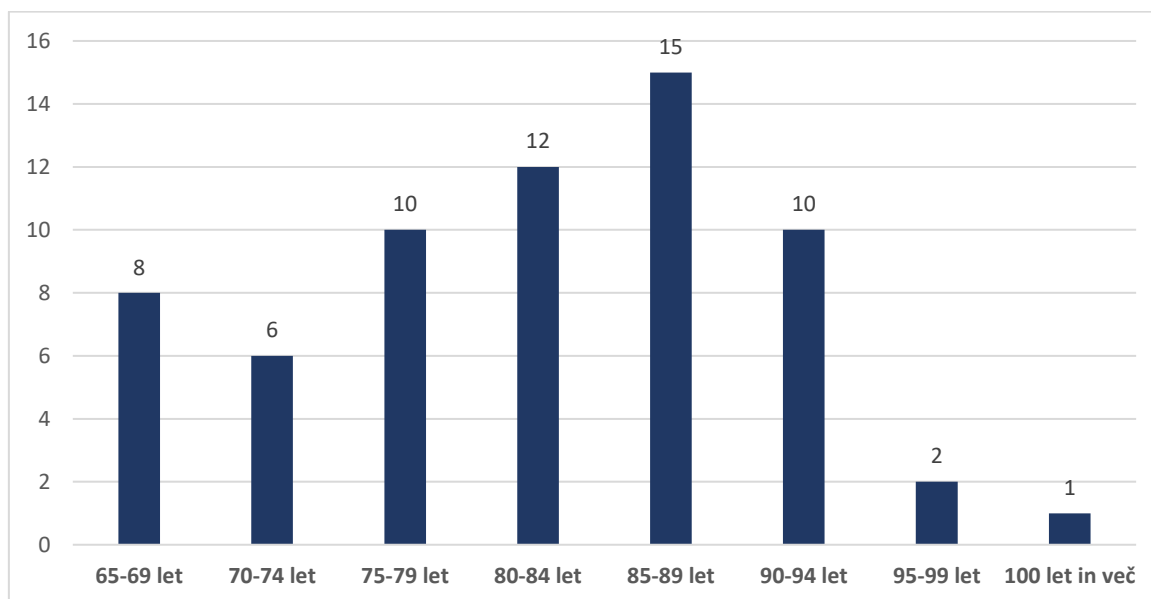
V raziskavi je sodelovalo 64 oseb. Iz prve tabele in grafa lahko razberemo, da je bilo v anketi udeleženih 20 oseb moškega spola in 44 oseb ženskega spola. Moški predstavljajo 31,3 % vseh udeležencev, ženske pa 68,7 %.

4.1.2 Starost anketirancev

Tabela 4.1.2: Frekvenčna porazdelitev starosti

	f	f %
65–69 let	8	12,5
70–74 let	6	9,4
75–79 let	10	15,6
80–84 let	12	18,8
85–89 let	15	23,4
90–94 let	10	15,6
95–99 let	2	3,1
100 let in več	1	1,6
skupaj	64	100

Graf 4.1.2: Grafični prikaz starosti (število)

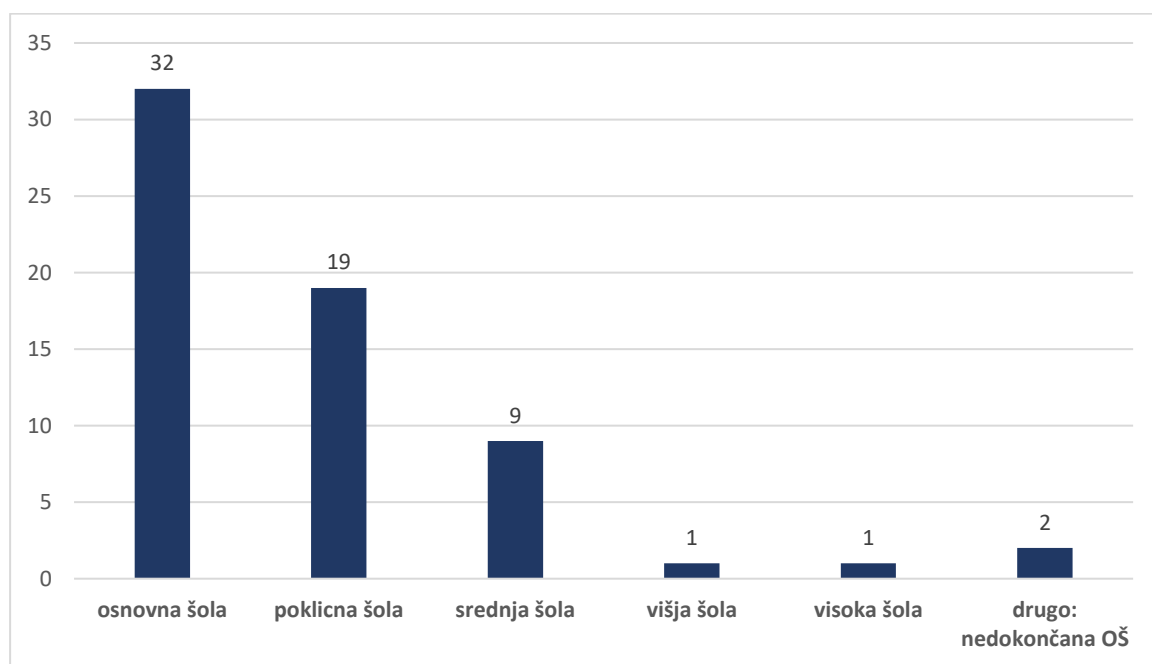
Iz tabele in grafa je razvidno, da je v raziskavi sodelovalo 8 oseb, starih od 65 do 69 let (12,5 %), 6 oseb, starih od 70 do 74 let (9,4 %), 10 oseb, starih od 75 do 79 let (15,6 %), 12 oseb, starih od 80 do 84 let (18,8 %), 15 oseb, starih od 85 do 89 let (23,4 %), 10 oseb, starih od 90 do 94 let (15,6 %), 2 osebi, stari od 95 do 99 let (3,1 %) in le ena oseba, stara 100 let in več (1,6 %). Največ anketirancev je bilo starih od 85 do 89 let, kar predstavlja 23,4 % vseh udeležencev. Najstarejša oseba je bila stara natanko 100 let.

4.1.3 Dosežena izobrazba anketirancev

Tabela 4.1.3: Frekvenčna porazdelitev dosežene izobrazbe

	f	f %
osnovna šola	32	50,0
poklicna šola	19	29,6
srednja šola	9	14,1
višja šola	1	1,6
visoka šola	1	1,6
drugo: nedokončana OŠ	2	3,1
skupaj	64	100

Graf 4.1.3: Grafični prikaz dosežene izobrazbe (število)

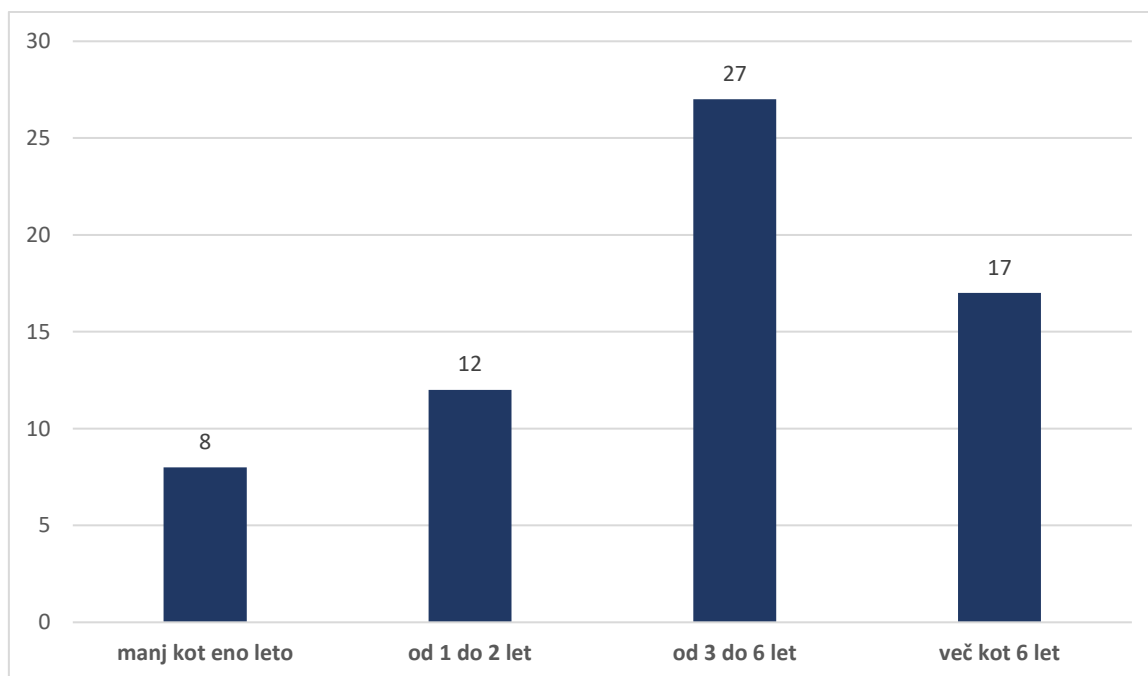
Iz tabele in grafa je razvidno, da pri anketirancih prevladuje osnovnošolska izobrazba. To izobrazbo ima 32 oseb, kar je polovica vseh anketirancev (50 %). 19 anketiranih ima poklicno izobrazbo (29,6 %), 9 anketiranih pa srednješolsko izobrazbo (14,1 %). Višješolsko izobrazbo ima ena anketirana oseba (1,6 %), prav tako pa ima tudi visokošolsko izobrazbo ena oseba (1,6 %). Dve osebi sta na to vprašanje odgovorili, da nimata dokončane osnovne šole (3,1 %).

4.1.4 Čas bivanja v domu

Tabela 4.1.4: Frekvenčna porazdelitev dolžine bivanja v domu

	f	f %
manj kot eno leto	8	12,5
od 1 do 2 let	12	18,8
od 3 do 6 let	27	42,2
več kot 6 let	17	26,5
skupaj	64	100

Graf 4.1.4: Grafični prikaz dolžine bivanja v domu (število)

V anketi je sodelovalo 27 oseb, ki bivajo v domu od 3 do 6 let, kar predstavlja 42,2 % vseh udeležencev. 17 oseb biva v domu več kot 6 let (26,5 %), 12 oseb pa od 1 do 2 let (18,8 %). 8 oseb je odgovorilo, da bivajo v domu manj kot eno leto, kar predstavlja 12,5 %.

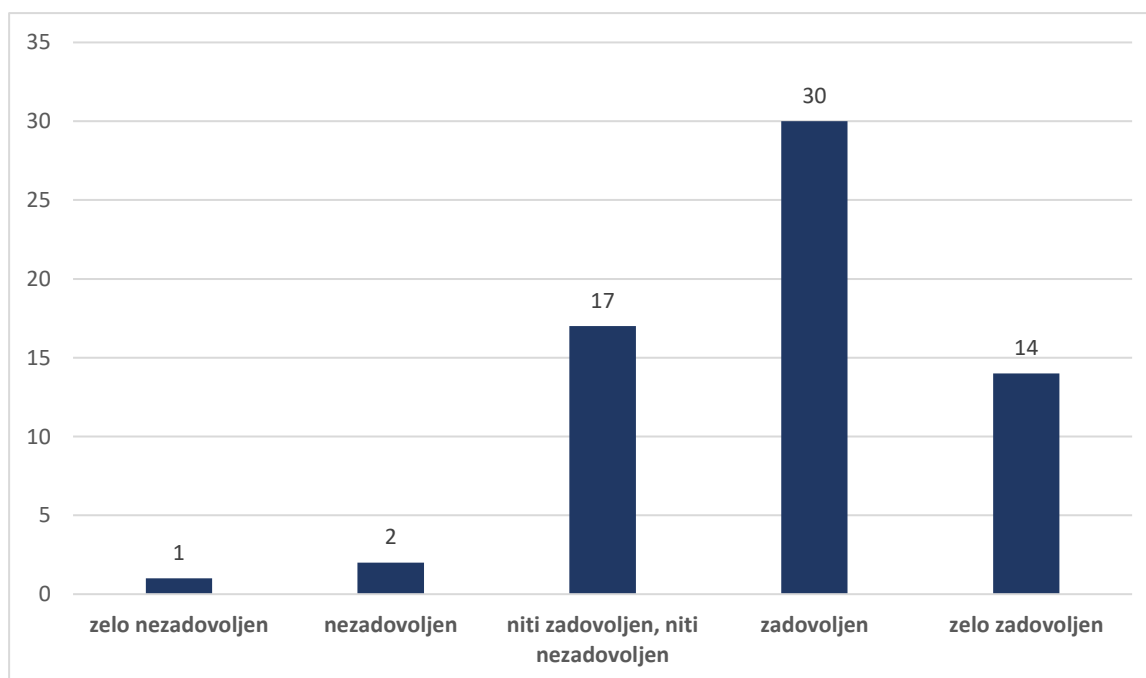
Osebe, ki bivajo v domu več kot 6 let, so zaupale, da bivajo tam tudi 12, 15 in 16 let. Nekatere osebe pa so pred prihodom v Dom starejših občanov Ljutomer bivale tudi v drugih domovih.

4.1.5 Zadovoljstvo z bivanjem v domu

Tabela 4.1.5: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva z bivanjem v domu

	f	f %
zelo nezadovoljen	1	1,6
nezadovoljen	2	3,1
niti zadovoljen, niti nezadovoljen	17	26,5
zadovoljen	30	46,9
zelo zadovoljen	14	21,9
skupaj	64	100

Graf 4.1.5: Grafični prikaz zadovoljstva z bivanjem v domu (število)

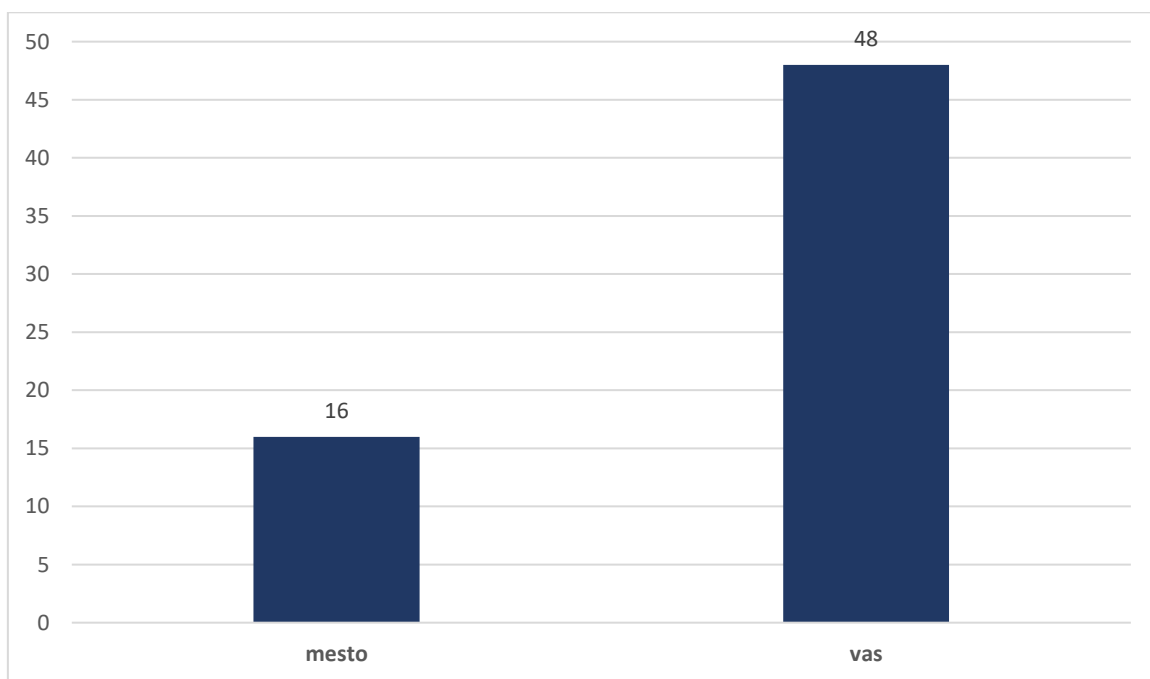
Iz tabele in grafa je razvidno, da je 30 anketirancev (46,9 %) zadovoljnih z bivanjem v domu. 17 anketiranih stanovalcev (26,5 %) je niti zadovoljnih, niti nezadovoljnih, 14 anketiranih (21,9 %) je zelo zadovoljnih z bivanjem v domu. 2 osebi (3,1 %) sta nezadovoljni, 1 oseba (1,6 %) pa je izbrala odgovor, da je zelo nezadovoljna z bivanjem v domu.

4.1.6 Kraj bivanja pred prihodom v dom

Tabela 4.1.6: Frekvenčna porazdelitev kraja bivanja pred prihodom v dom

	f	f %
mesto	16	25,0
vas	48	75,0
skupaj	64	100

Graf 4.1.6: Grafični prikaz kraja bivanja pred prihodom v dom (število)

To vprašanje je bilo odprtega tipa. Stanovalci, ki so pred prihodom v dom bivali v mestu, prihajajo iz Ljutomera, Murske Sobote, Maribora, Sarajeva in Ptuja. Preostali kraji, ki so jih stanovalci naštevali, so Slamnjak, Šratovci, Rinčetova graba, Mala Nedelja, Križevci pri Ljutomeru, Nunska graba, Veržej, Pristava, Cezanjevci, Radenci, Radomerščak, Pragersko, Sv. Jurij ob Ščavnici, Mota, Bučecovci, Boreci, Globoka, Cven, Noršinci, Razkrižje, Drakovci, Veščica in Grlava.

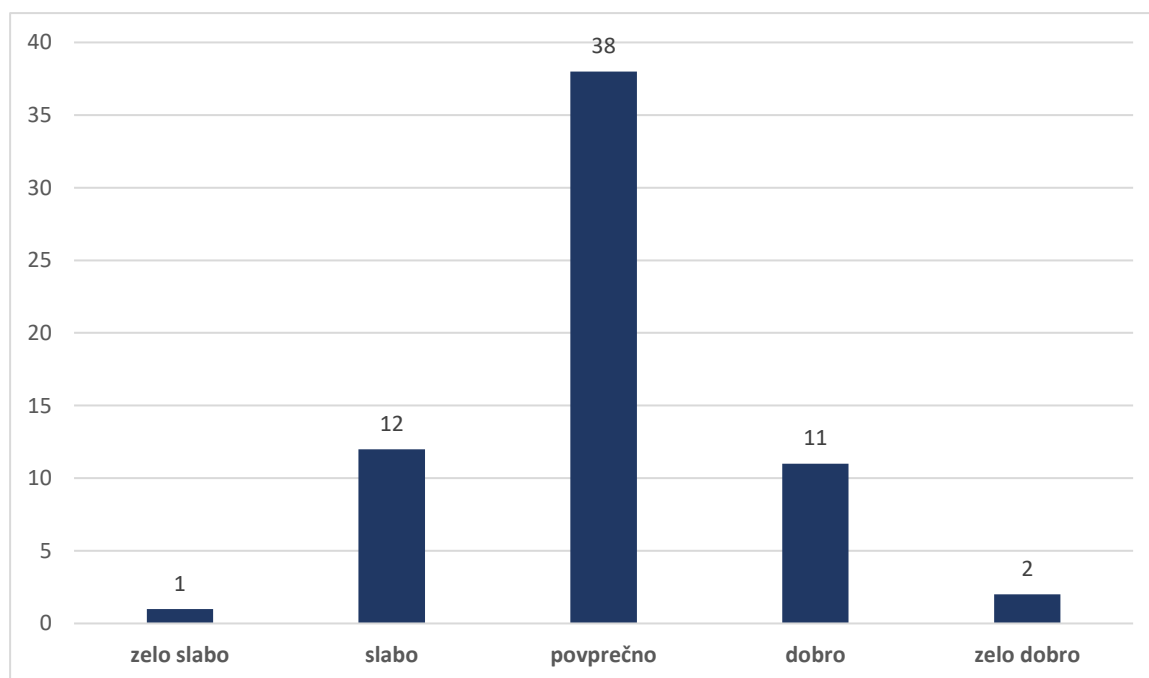
Iz tabele in grafa lahko razberemo, da je 48 anketiranih (75 %) pred prihodom v dom živelo na vasi, 16 anketirancev (25 %) pa v mestu.

4.1.7 Ocena zdravstvenega stanja anketirancev

Tabela 4.1.7: Frekvenčna porazdelitev ocene zdravstvenega stanja

	f	f %
zelo slabo	1	1,6
slabo	12	18,8
povprečno	38	59,4
dobro	11	17,2
zelo dobro	2	3,1
skupaj	64	100

Graf 4.1.7: Grafični prikaz ocene zdravstvenega stanja (število)

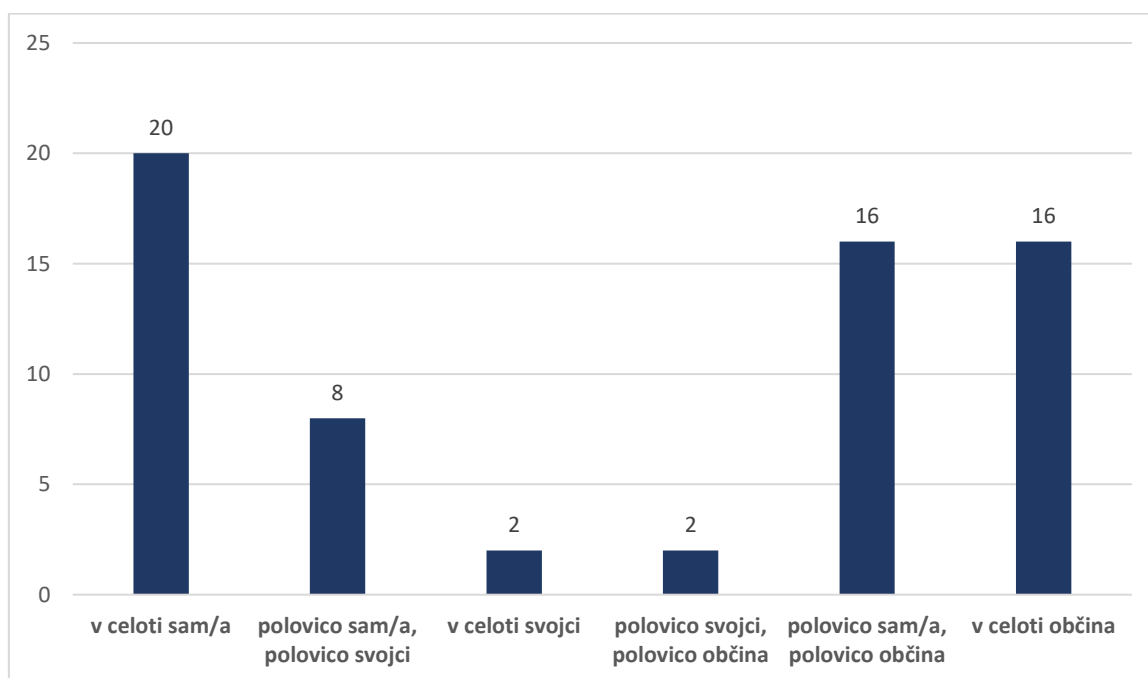
38 anketiranih stanovalcev (59,4 %) je svoje zdravstveno stanje ocenilo kot povprečno, 12 anketirancev (18,8 %) kot slabo, 11 anketirancev (17,2 %) kot dobro in 2 anketirana (3,1 %) kot zelo dobro. 1 oseba (1,6 %) pa je odgovorila, da ocenjuje svoje zdravstveno stanje kot zelo slabo.

4.1.8 Plačevanje stroškov doma

Tabela 4.1.8: Frekvenčna porazdelitev plačevanja stroškov doma

	f	f %
v celoti sam/a	20	31,3
polovico sam/a, polovico svojci	8	12,5
v celoti svojci	2	3,1
polovico svojci, polovico občina	2	3,1
polovico sam/a, polovico občina	16	25,0
v celoti občina	16	25,0
skupaj	64	100

Graf 4.1.8: Grafični prikaz plačevanja stroškov doma (število)

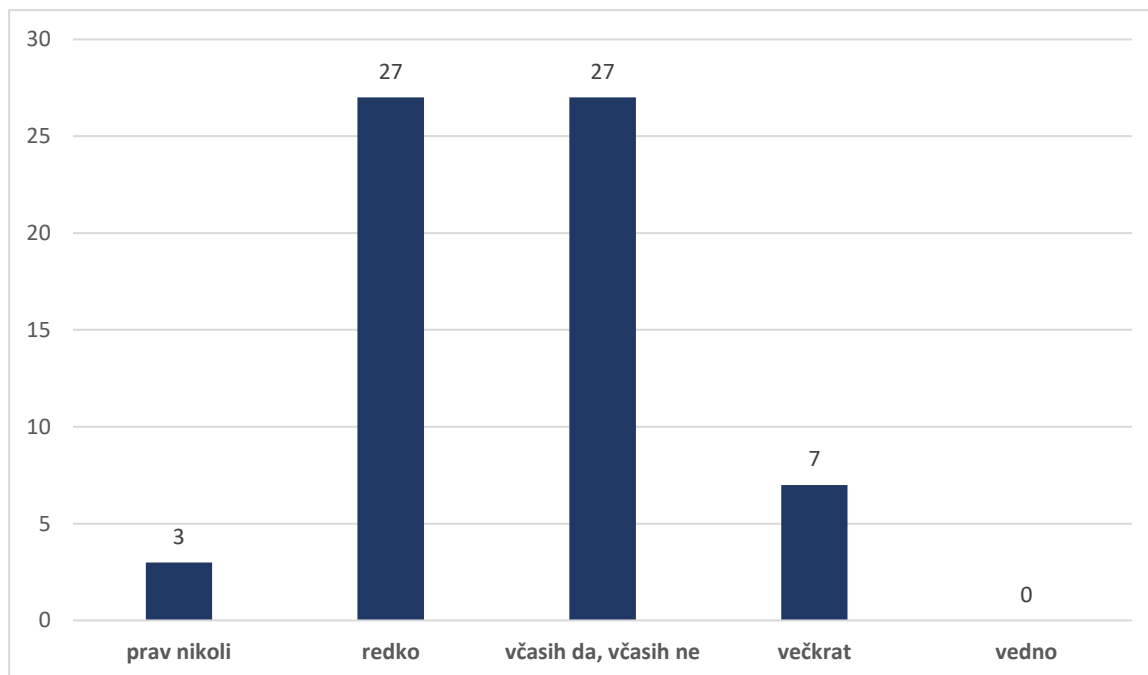
Največ anketiranih stanovalcev (31,3 %) si stroške doma plačuje v celoti sami. Sledi 16 anketiranih (25 %), ki je odgovorilo, da plačujejo polovico stroškov sami, drugo polovico pa občina. Prav tako je 16 anketiranih (25 %) odgovorilo, da jim stroške doma v celoti plačuje občina. 8 anketiranih (12,5 %) je odgovorilo, da plačujejo polovico sami, drugo polovico pa njihovi svojci. 2 anketiranca (3,1 %) sta odgovorila, da stroške plačujejo v celoti svojci, 2 anketirancema (3,1 %) pa plačujejo polovico svojci, drugo polovico pa občina.

4.1.9 Občutek osamljenosti

Tabela 4.1.9: Frekvenčna porazdelitev občutka osamljenosti

	f	f %
prav nikoli	3	4,7
redko	27	42,2
včasih da, včasih ne	27	42,2
večkrat	7	10,9
vedno	0	0,0
skupaj	64	100

Graf 4.1.9: Grafični prikaz občutka osamljenosti (število)

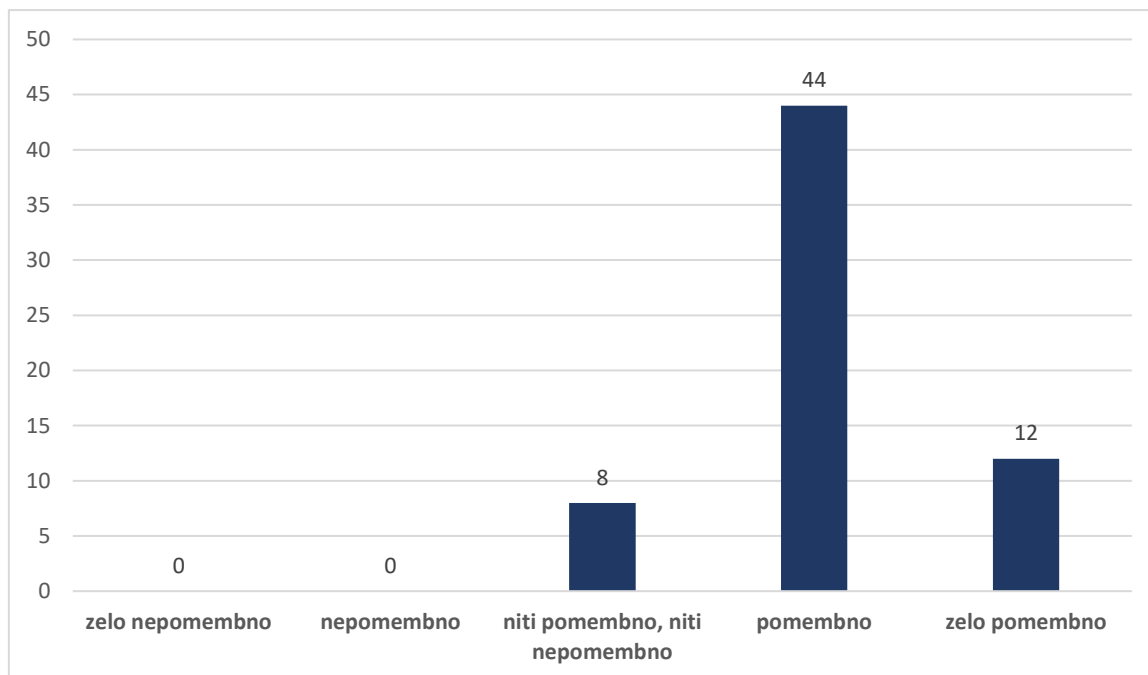
Iz grafa in tabele je razvidno, da 27 anketirancev (42,2 %) le redko občuti osamljenost, prav tako pa je 27 anketirancev (42,2 %) odgovorilo, da se včasih počutijo osamljeni, včasih pa ne. 7 anketiranih (10,9 %) se večkrat počuti osamljene, 3 anketirani (4,7 %) pa so odgovorili, da prav nikoli ne občutijo osamljenosti. Nobena anketirana oseba ni odgovorila, da ima vedno občutek osamljenosti.

4.1.10 Pomembnost stikov z ljudmi

Tabela 4.1.10: Frekvenčna porazdelitev pomembnosti stikov z ljudmi

	f	f %
zelo nepomembno	0	0,0
nepomembno	0	0,0
niti pomembno niti nepomembno	8	12,5
pomembno	44	68,7
zelo pomembno	12	18,8
skupaj	64	100

Graf 4.1.10: Grafični prikaz pomembnosti stikov z ljudmi (število)

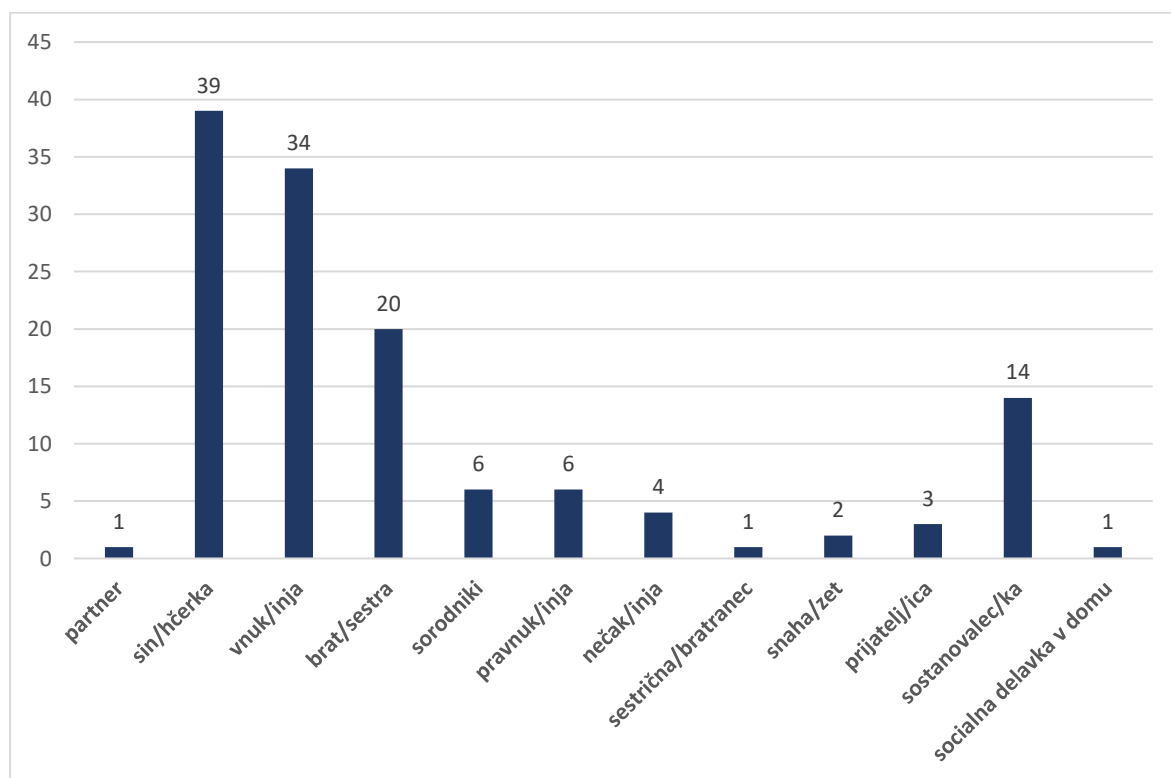
44 anketirancem (68,7 %) se zdi pomembno, da imajo stike z ljudmi okoli sebe. 12 anketiranih stanovalcev (18,8 %) je odgovorilo, da se jim zdi to zelo pomembno, 8 anketiranim (12,5 %) pa se ne zdi to niti pomembno niti nepomembno. Nobena oseba na to vprašanje ni odgovorila, da se ji zdi to nepomembno oziroma zelo nepomembno.

4.1.11 Najpomembnejši ljudje v življenju anketirancev

Tabela 4.1.11: Frekvenčna porazdelitev najpomembnejših ljudi v življenju

		f	f %
sorodniki	partner	1	1,6
	sin/hčerka	39	60,9
	vnuk/inja	34	53,1
	brat/sestra	20	31,3
	sorodniki	6	9,4
	pravnuk/inja	6	9,4
	nečak/inja	4	6,2
	sestrična/bratranec	1	1,6
	snaha/zet	2	3,1
prijatelji	prijatelj/ica	3	4,7
	sostanovalec/ka	14	21,9
druge osebe	socialna delavka v domu	1	1,6

Graf 4.1.11: Grafični prikaz najpomembnejših ljudi v življenju (število)

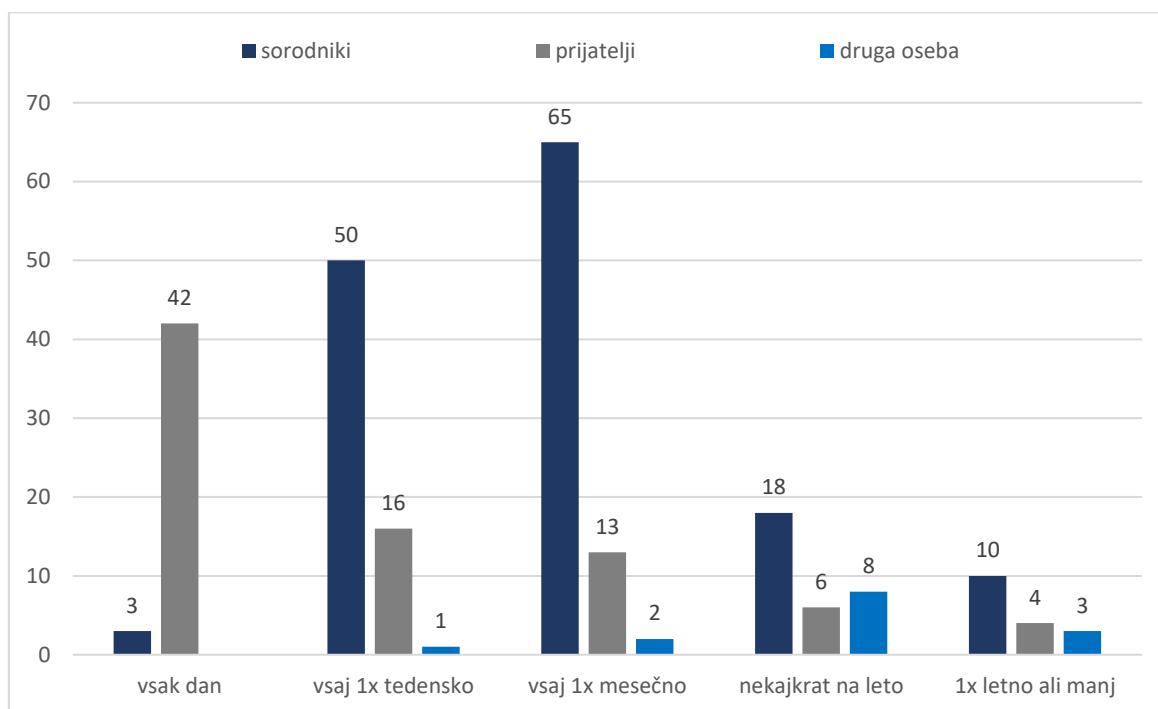
Vprašanje je bilo odprtega tipa, možnih odgovorov pa je bilo več. Največ anketiranih (60,9 %) je odgovorilo, da so najpomembnejše osebe v njihovem življenju njihovi otroci. 34 anketiranim (53,1 %) so najpomembnejši vnuki, 20 anketiranih (31,3 %) pa je izbralo svoje brate in sestre. 14 anketiranih (21,9 %) je odgovorilo, da so jim pomembni njihovi sostanovalci, 6 anketiranih (9,4 %) je izbralo sorodnike in 6 anketiranih (9,4 %) tudi pravnuke. 4 anketirani stanovalci (6,2 %) so povedali, da med njim najpomembnejše osebe spadajo njihovi nečaki in nečakinje, 3 anketirani (4,7 %) so omenili svoje prijatelje, 2 anketiranca (3,1 %) zeta ali snaho, po 1 anketirani (1,6 %) pa bratranca ali sestrično, partnerja in socialno delavko v domu.

4.1.12 Pogostost stikov

Tabela 4.1.12: Frekvenčna porazdelitev pogostosti stikov

		pogostost druženja					skupaj
		vsak dan	vsaj 1x tedensko	vsaj 1x mesečno	nekajkrat na leto	1x letno ali manj	
sorodniki	partner	-	2	-	-	-	2
	oče, mati	-	-	-	-	-	0
	otrok	2	28	11	-	1	42
	vnuk	-	7	28	3	3	41
	brat, sestra	-	9	15	7	6	37
	drug sorodnik	1	4	11	8	-	24
prijatelji	prijatelj	-	6	12	6	2	26
	sostanovalec	42	10	1	-	2	55
druge osebe	prostovoljec	-	1	1	8	3	13
	druga oseba	-	-	1	-	-	1
skupaj alterjev		45	67	80	32	17	241
število alterjev na anketiranca		0,7	1,1	1,3	0,5	0,3	3,8
sorodniki	partner	-	3,0	-	-	-	0,8
	oče, mati	-	-	-	-	-	0,0
	otrok	4,4	41,8	13,8	-	5,9	17,4
	vnuk	-	10,4	35,0	9,4	17,6	17,0
	brat, sestra	-	13,4	18,8	21,9	35,3	15,4
	drug sorodnik	2,2	6,0	13,8	25,0	-	10,0
prijatelji	prijatelj	-	9,0	15,0	18,7	11,8	10,8
	sostanovalec	93,3	14,9	1,2	-	11,8	22,8
druge osebe	prostovoljec	-	1,5	1,2	25,0	17,6	5,4
	druga oseba	-	-	1,2	-	-	0,4
skupaj struktura		100	100	100	100	100	100

Graf 4.1.12: Grafični prikaz pogostosti stikov (število)

Iz zbranih podatkov je razvidno, da se anketiranci vsak dan družijo povprečno z 0,7 alterji. V tej strukturi prevladujejo sostanovalci (93,3 %), sledijo otroci (4,4 %), najmanjši delež pa predstavljajo drugi sorodniki (2,2 %).

Anketiranci se vsaj 1x tedensko družijo povprečno z 1,1 alterjem. Tukaj prevladujejo otroci (41,8 %), sledijo sostanovalci (14,9 %), bratje in sestre (13,4 %), vnuki (10,4 %), prijatelji (9,0 %) in drugi sorodniki (6,0 %). Najmanjše deleže predstavljajo partner (3,0 %) in prostovoljci (1,5 %).

V kategoriji vsaj 1x mesečno je povprečno število alterjev 1,3 na anketiranca. Največji delež imajo vnuki (35,0 %), sledijo bratje in sestre (18,8 %), prijatelji (15,0 %), otroci (13,8 %) ter drugi sorodniki (13,8 %). Najmanjše deleže imajo sostanovalci (1,2 %), prostovoljci (1,2 %) in druge osebe (1,2 %).

Nekajkrat na leto se anketiranci družijo v povprečju z 0,5 alterji. V strukturi imajo največji delež drugi sorodniki (25,0 %) in prostovoljci (25,0 %). Sledijo bratje in sestre (21,9 %), prijatelji (18,7 %) in vnuki (9,4 %).

Anketirani stanovalci se 1x letno ali manj družijo povprečno z 0,3 alterji. V tej strukturi prevladujejo bratje in sestre (35,3 %), sledijo vnuki (17,6 %) in prostovoljci (17,6 %). Najmanjše deleže pa imajo prijatelji (11,8 %), sostanovalci (11,8 %) in otroci (5,9 %).

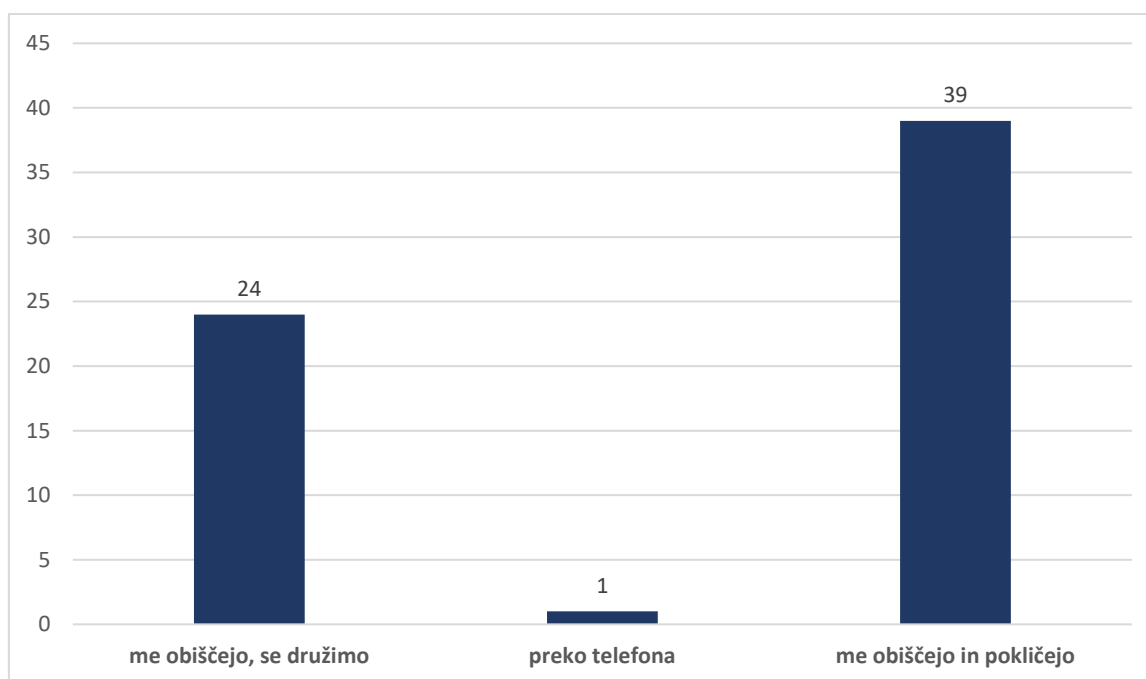
V celotnem omrežju se vsak anketiranec v povprečju družī z 3,8 alterji. V vseh kategorijah imajo največji delež sostanovalci (22,8 %), sledijo otroci (17,4 %), vnuki (17,0 %) ter bratje in sestre (15,4 %).

4.1.13 Načini vzdrževanja stikov

Tabela 4.1.13: Frekvenčna porazdelitev načinov vzdrževanja stikov

	f	f %
me obiščejo, se družimo	24	37,5
preko telefona	1	1,6
me obiščejo in pokličejo	39	60,9
skupaj	64	100

Graf 4.1.13: Grafični prikaz načinov vzdrževanja stikov (število)

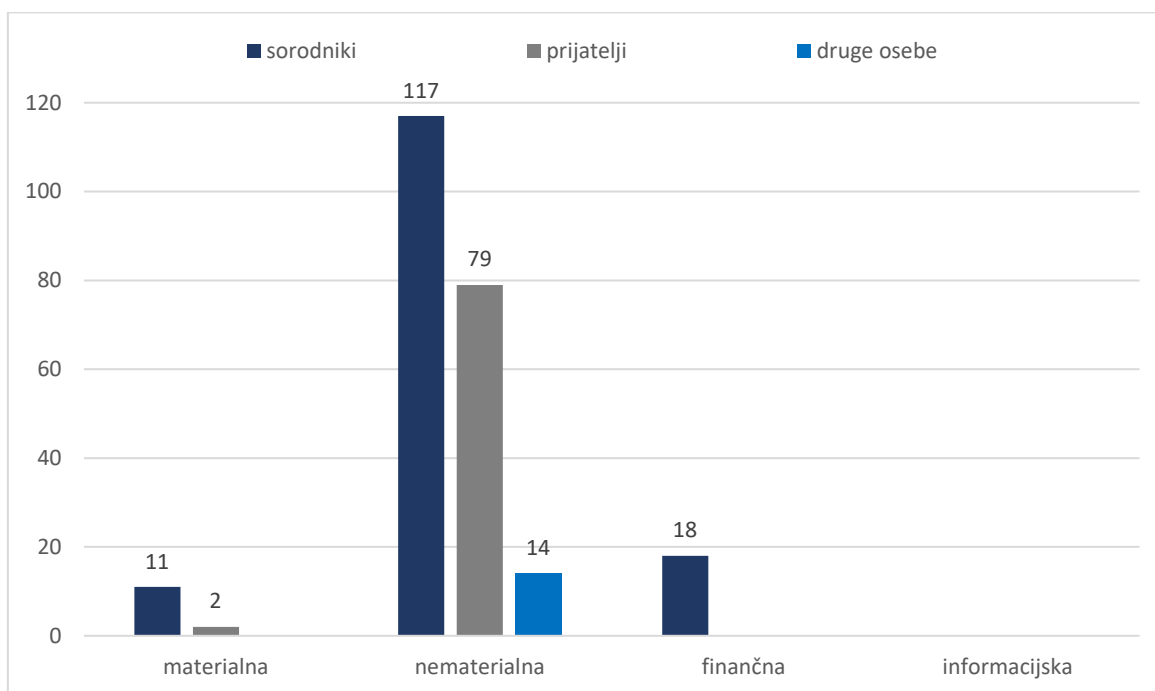
Iz tabele in grafa je razvidno, da anketiranci stike najpogosteje vzdržujejo na neposreden in posreden način. 39 anketirancev (60,9 %) je odgovorilo, da jih ljudje iz socialne mreže obiščejo in pokličejo. 24 anketirancev (37,5 %) vzdržuje stike samo preko neposrednega stika z druženjem, le 1 oseba (1,6 %) pa je odgovorila, da vzdržuje stike preko telefona, torej posredno.

4.1.14 Vrste opore

Tabela 4.1.14: Frekvenčna porazdelitev vrst opore

		vrste opore				skupaj
		materialna (stvari, dobrine)	nematerialna (druženje, čustvena opora)	finančna (denar)	informacijska (dajanje informacij)	
sorodniki	partner	-	1	1	-	2
	oče, mati	-	-	-	-	0
	otrok	4	25	13	-	42
	vnuk	1	40	-	-	41
	brat, sestra	4	29	4	-	37
	drug sorodnik	2	22	-	-	24
prijatelji	prijatelj	2	24	-	-	26
	sostanovalec	-	55	-	-	55
druge osebe	prostovoljec	-	13	-	-	13
	druga oseba	-	1	-	-	1
skupaj		13	210	18	0	241
število alterjev na anketiranca		0,2	3,3	0,3	0,0	3,8
sorodniki	partner	-	0,5	5,6	-	0,8
	oče, mati	-	-	-	-	0,0
	otrok	30,8	11,9	72,2	-	17,4
	vnuk	7,7	19,0	-	-	17,0
	brat, sestra	30,8	13,8	22,2	-	15,4
	drug sorodnik	15,4	10,5	-	-	10,0
prijatelji	prijatelj	15,4	11,4	-	-	10,8
	sostanovalec	-	26,2	-	-	22,8
druge osebe	prostovoljec	-	6,2	-	-	5,4
	druga oseba	-	0,5	-	-	0,4
skupaj struktura		100	100	100	0,0	100

Graf 4.1.14: Grafični prikaz vrst opore (število)

Iz zbranih podatkov je razvidno, da vsak anketiranec prejme materialno oporo povprečno od 0,2 alterjev. V strukturi so to najpogostejše otroci (30,8 %) ter bratje in sestre (30,8 %). Sledijo drugi sorodniki (15,4 %) in prijatelji (15,4 %). Najmanjši delež imajo vnuki (7,7 %).

Nematerialno oporo dobijo anketiranci v povprečju od 3,3 alterjev. Največji delež pri tem imajo sostanovalci (26,6 %), sledijo vnuki (19,0 %), bratje in sestre (13,8 %), otroci (11,9 %), prijatelji (11,4 %) ter drugi sorodniki (10,5 %). Najmanjše deleže imajo prostovoljci (6,2 %), partner (0,5 %) in druge osebe (0,5 %).

Vsak anketiranec prejme finančno oporo povprečno od 0,3 alterjev. V strukturi so to najpogostejše otroci (72,2 %), sledijo bratje in sestre (22,2 %) ter partner (5,6 %).

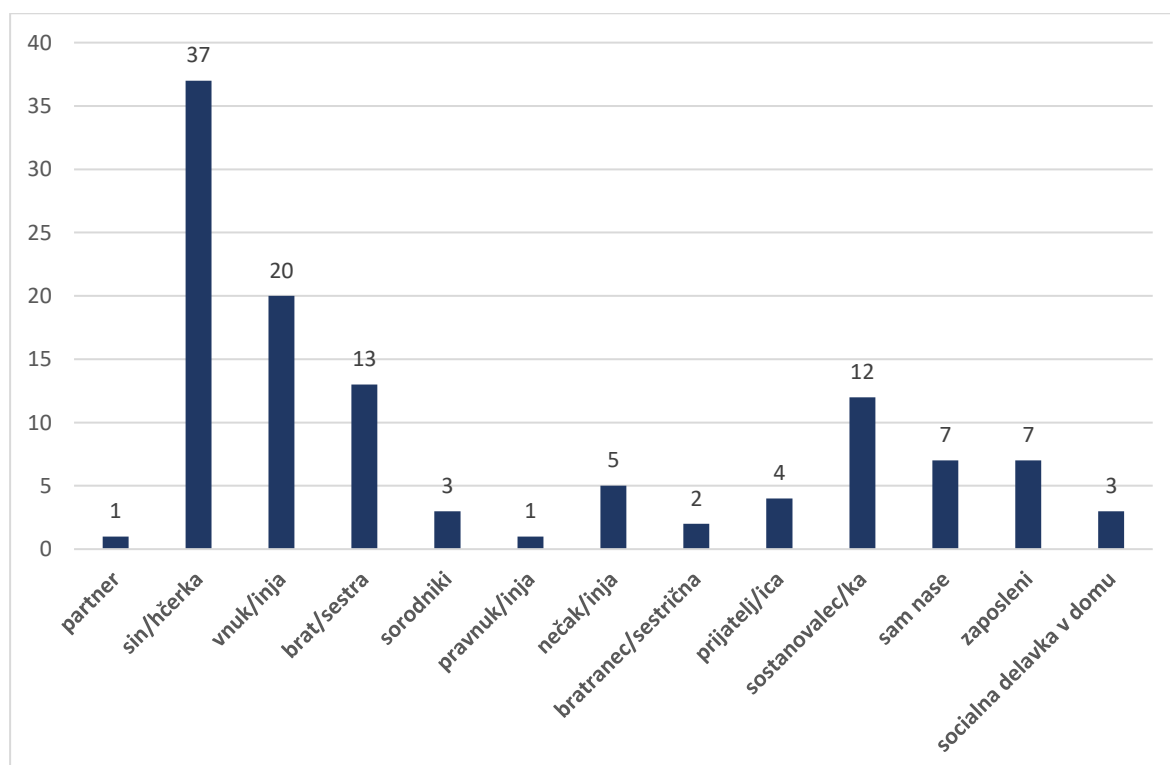
V celotnem omrežju imajo anketiranci največje število alterjev pri nematerialni opori (3,3 alterjev), sledita finančna opora (0,3 alterjev) in materialna opora (0,2 alterjev). Pri informacijski opori anketiranci nimajo nobenega alterja za nudenje te vrste opore. V vseh kategorijah imajo največji delež sostanovalci (22,8 %), sledijo otroci (17,4 %), vnuki (17,0 %) ter bratje in sestre (15,4 %).

4.1.15 Na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo

Tabela 4.1.15: Frekvenčna porazdelitev na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo

		f	f %
sorodniki	partner	1	1,6
	sin/hčerka	37	57,8
	vnuk/inja	20	31,3
	brat/sestra	13	20,3
	sorodniki	3	4,7
	pravnuk/inja	1	1,6
	nečak/inja	5	7,8
	bratranec/sestrična	2	3,1
prijatelji	prijatelj/ica	4	6,2
	sostanovalec/ka	12	18,8
druge osebe	zaposleni	7	10,9
	socialna delavka v domu	3	4,7
	sam nase	7	10,9

Graf 4.1.15: Grafični prikaz na koga se anketiranci lahko najbolj zanesejo (število)

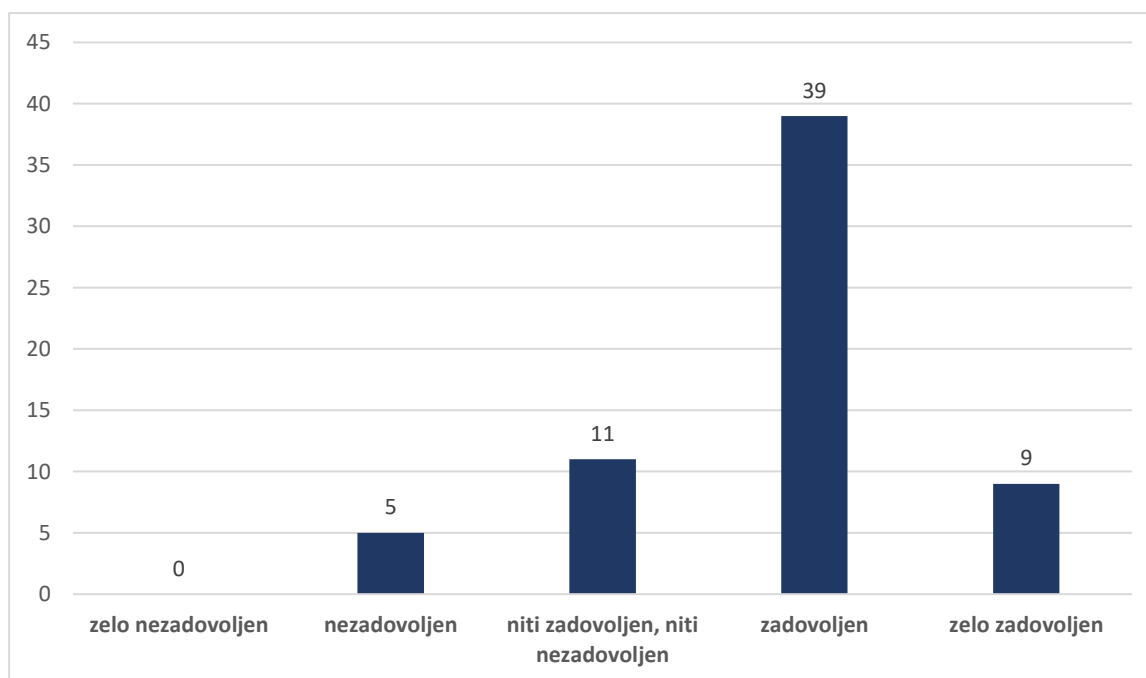
Vprašanje je bilo odprtega tipa, možni odgovor pa so bili trije. Največ anketiranih (57,8 %) je odgovorilo, da se lahko najbolj zanesejo na svoje otroke. 20 anketiranih (31,3 %) je izpostavilo vnuke, 13 anketiranih (20,3 %) pa svoje brate in sestre. 12 anketiranih (18,8 %) je odgovorilo, da se lahko zanesejo na sostanovalce, 7 anketiranih (10,9 %) je izbralo zaposlene, prav tako pa je 7 anketirancev (10,9 %) povedalo, da se lahko najbolj zanesejo sami nase. 5 anketiranih stanovalcev (7,8 %) je izbralo nečake in nečakinje, 4 anketirani (6,2 %) svoje prijatelje, 3 anketiranci (4,7 %) sorodnike in 3 (4,7 %) socialno delavko v domu, 2 anketiranca (3,1 %) sta izbrala bratrance in sestrične, po 1 anketirani (1,6 %) pa partnerja in pravnuke.

4.1.16 Zadovoljstvo s stiki

Tabela 4.1.16: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva s stiki

	f	f %
zelo nezadovoljen	0	0,0
nezadovoljen	5	7,8
niti zadovoljen niti nezadovoljen	11	17,2
zadovoljen	39	60,9
zelo zadovoljen	9	14,1
skupaj	64	100

Graf 4.1.16: Grafični prikaz zadovoljstva s stiki (število)

Iz tabele in grafa je razvidno, da je 39 anketirancev (60,9 %) zadovoljnih s stiki, ki jih imajo. 11 anketiranih stanovalcev (17,2 %) je niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, 9 anketiranih (14,1 %) pa je zelo zadovoljnih s svojimi stiki. 5 oseb (7,8 %) je nezadovoljnih, nobena oseba pa ni izbrala odgovora, da je zelo nezadovoljna s stiki, ki jih ima.

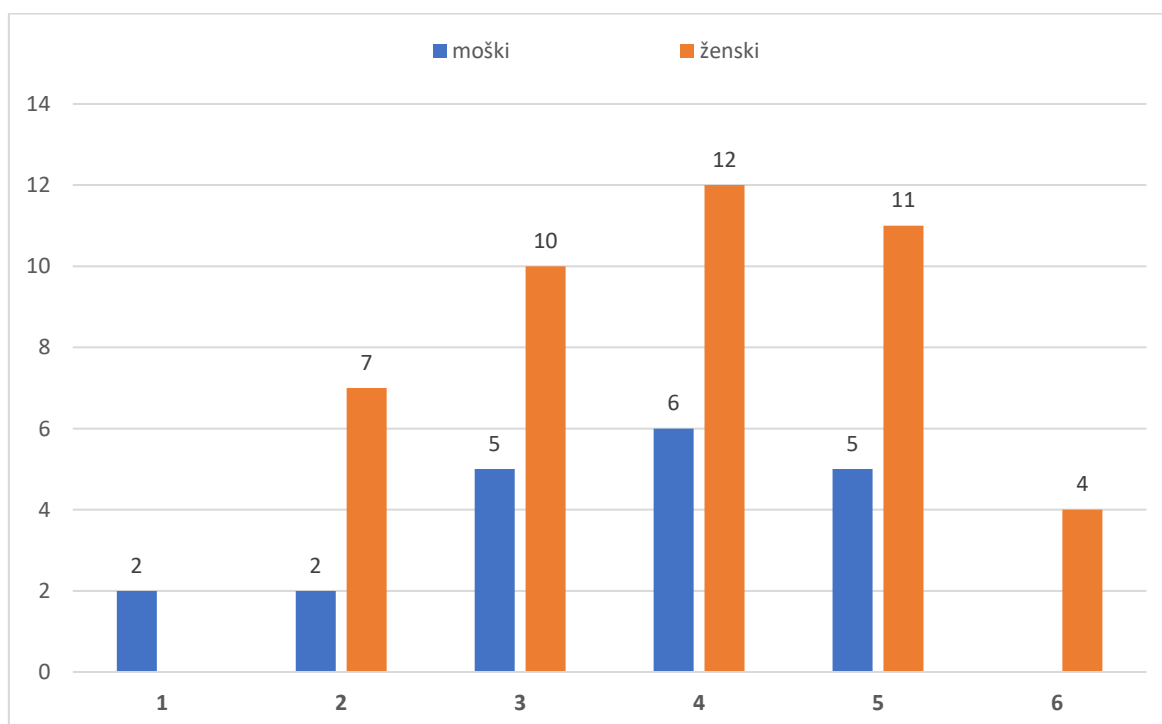
4.2 Preverjanje hipotez

Hipoteza 1: Obstaja razlika med spolom stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.1: Frekvenčna porazdelitev spola in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
spol	moški	2	2	5	6	5	0	20
	ženski	0	7	10	12	11	4	44
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.1: Grafični prikaz spola in velikosti socialnih mrež (število)

Iz tabele in grafa je razvidno, da imata 2 moška v svoji socialni mreži 1 alterja, 2 moška imata tudi 2 alterja v svoji mreži. 5 moških ima 3 alterje, 6 moških 4 alterje in 5 moških 5 alterjev v svoji socialni mreži. Pri ženskah ima 7 žensk v svoji mreži 2 alterja, 10 jih ima 3 alterje, 12 žensk ima 4 alterje, 11 žensk 5 alterjev in 4 ženske 6 alterjev.

V hipotezi 1 sem predpostavljala, da obstaja razlika med spolom in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov χ^2 preizkus, saj je bilo v tabeli 41,6 % teoretičnih frekvenc (5 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 8,080$$

$$sp = 5$$

$$p = 0,152$$

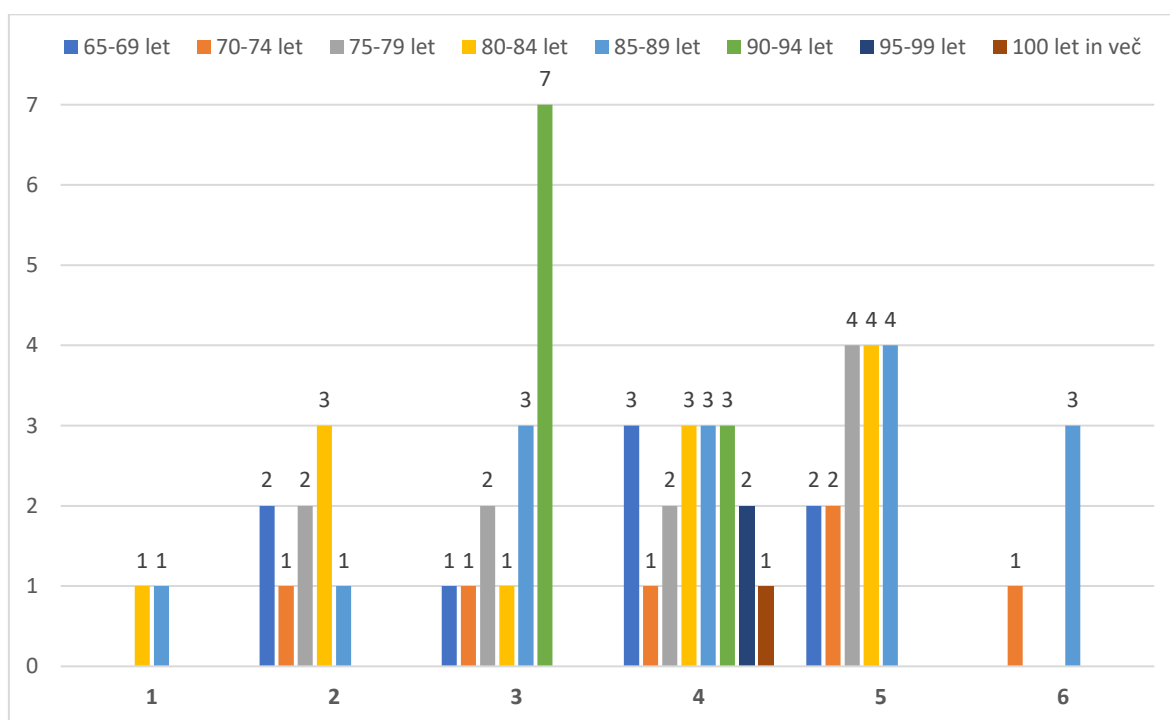
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 1 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med spolom stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 2: Obstaja razlika med stanovalci različnih starosti in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.2: Frekvenčna porazdelitev starosti in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
starost	65–69 let	0	2	1	3	2	0	8
	70–74 let	0	1	1	1	2	1	6
	75–79 let	0	2	2	2	4	0	10
	80–84 let	1	3	1	3	4	0	12
	85–89 let	1	1	3	3	4	3	15
	90–94 let	0	0	7	3	0	0	10
	95–99 let	0	0	0	2	0	0	2
	100 let in več	0	0	0	1	0	0	1
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.2: Grafični prikaz starosti in velikosti socialnih mrež (število)

Iz tabele in grafa je razvidno, da imata v kategoriji od 65 do 69 let 2 osebi 2 alterja v svoji mreži, 1 oseba 3 alterje ter 2 osebi 5 alterjev. V kategoriji od 70 do 74 let ima 1 oseba 2 alterja, 1 oseba 3 alterje, 2 osebi 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev. Pri starosti od 75 do 79 let imata 2 osebi v svoji mreži 2 alterja, 2 osebi 3 alterje, 2 osebi 4 alterje in 4 osebe 5 alterjev. V kategoriji od 80 do 84 let ima 1 anketirana oseba 1 alterja, 3 osebe 2 alterja, 1 oseba 3 alterje, 3 osebe 4 alterje in 4 osebe 5 alterjev v svoji socialni mreži. 1 stanovalec v starosti od 85 do 89 let ima 1 alterja v svoji mreži, prav tako ima 1 stanovalec 2 alterja, 3 imajo 3 alterje, 3 imajo 4 alterje, 4 imajo 5 alterjev in 3 imajo 6 alterjev. V kategoriji od 90 do 94 let ima 7 oseb 3 alterje v svoji mreži in 3 osebe 4 alterje. 2 stanovalca v starosti od 95 do 99 let imata v svoji mreži 4 alterje. V kategoriji 100 let in več pa ima 1 oseba 4 alterje v svoji socialni mreži.

V hipotezi 2 sem predpostavljala, da obstaja razlika med starostjo in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov $2\hat{I}$ preizkus, saj je bilo v tabeli 97,9 % teoretičnih frekvenc (47 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 40,443$$

$$sp = 35$$

$$p = 0,242$$

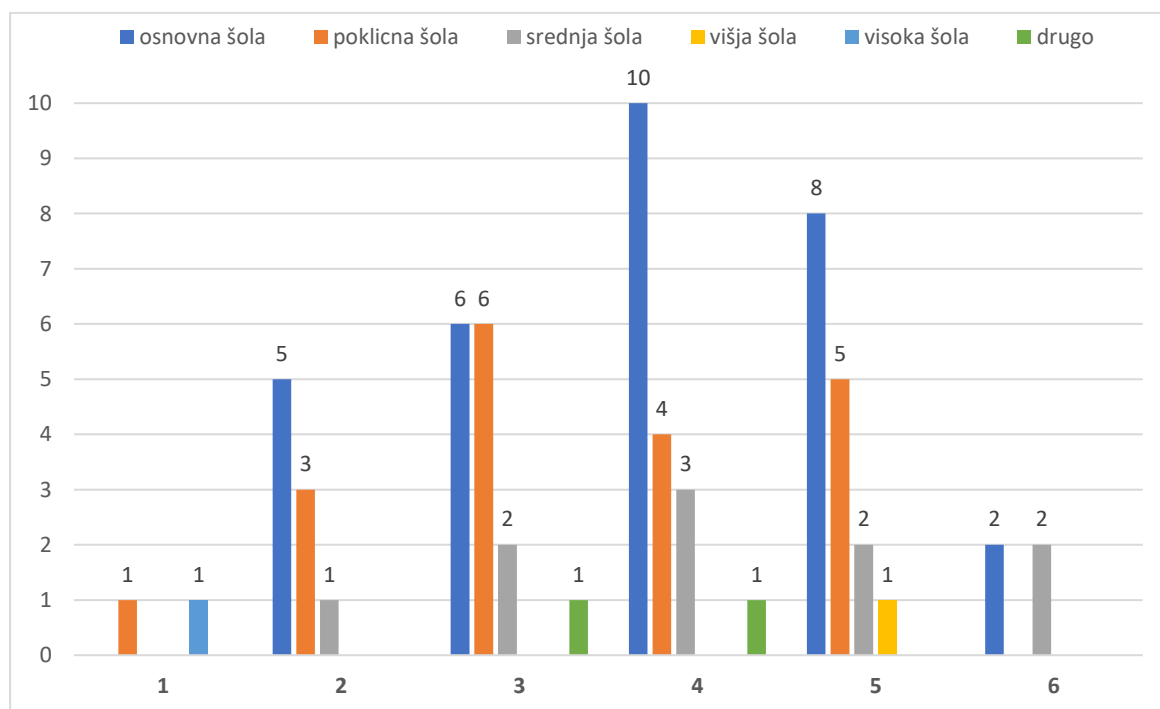
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 2 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med starostjo stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 3: Obstaja razlika med višino izobrazbe in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.3: Frekvenčna porazdelitev višine izobrazbe in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
dosežena izobrazba	osnovna šola	0	5	6	10	8	2	31
	poklicna šola	1	3	6	4	5	0	19
	srednja šola	0	1	2	3	2	2	10
	višja šola	0	0	0	0	1	0	1
	visoka šola	1	0	0	0	0	0	1
	drugo	0	0	1	1	0	0	2
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.3: Grafični prikaz višine izobrazbe in velikosti socialnih mrež (število)

Iz tabele in grafa je razvidno, da ima 5 oseb z osnovnošolsko izobrazbo 2 alterja v svoji mreži, 6 oseb 3 alterje, 10 oseb 4 alterje, 8 oseb 5 alterjev in 2 osebi 6 alterjev. 1 oseba s poklicno izobrazbo ima 1 alterja v svoji mreži, 3 osebe 2 alterja, 6 oseb 3 alterje, 4 osebe 4 alterje in 5 oseb 5 alterjev. 1 oseba s srednješolsko izobrazbo ima v svoji mreži 2 alterja, 2 osebi 3 alterje, 3 osebe 4 alterje, 2 osebi 5 alterjev in 2 osebi 6 alterjev. 1 oseba z višješolsko izobrazbo ima v svoji mreži 5 alterjev. 1 oseba z visokošolsko izobrazbo ima 1 alterja v svoji socialni mreži. V kategoriji drugo, kjer sta 2 osebi povedali, da nimata končane osnovne šole, pa ima 1 oseba 3 alterje in 1 oseba 4 alterje v svoji mreži.

V hipotezi 3 sem predpostavljala, da obstaja razlika med višino izobrazbe in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov χ^2 preizkus, saj je bilo v tabeli 83,3 % teoretičnih frekvenc (30 celic) manjših od 5:

$$\chi^2 = 21,164$$

$$sp = 25$$

$$p = 0,683$$

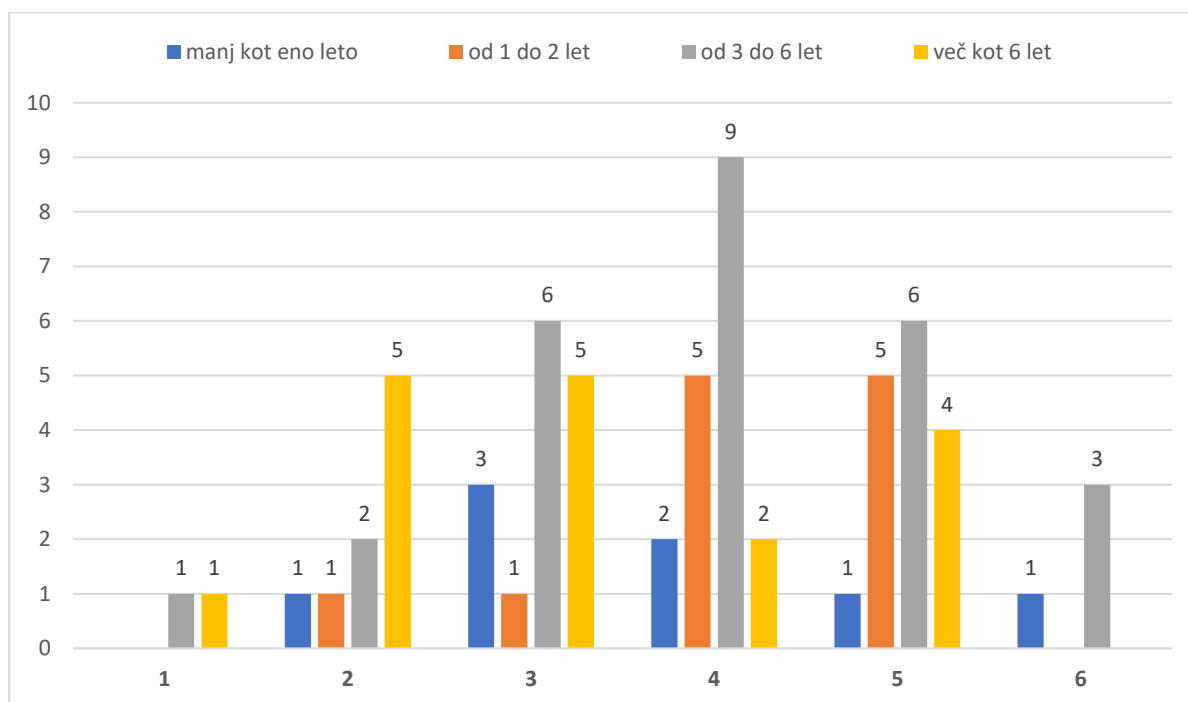
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 3 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med višino izobrazbe stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 4: Obstaja razlika med dolžino bivanja v domu in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.4: Frekvenčna porazdelitev dolžine bivanja v domu in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
čas bivanja v domu	manj kot eno leto	0	1	3	2	1	1	8
	od 1 do 2 let	0	1	1	5	5	0	12
	od 3 do 6 let	1	2	6	9	6	3	27
	več kot 6 let	1	5	5	2	4	0	17
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.4: Grafični prikaz dolžine bivanja v domu in velikosti socialnih mrež (število)

Iz grafa in tabele je razvidno, da ima v kategoriji bivanja v domu manj kot 1 leto 1 oseba 2 alterja v svoji mreži, 3 osebe 3 alterje, 2 osebi 4 alterje, 1 oseba 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji od 1 do 2 let ima 1 oseba 2 alterja, 1 oseba 3 alterje, 5 oseb 4 alterje in 5 oseb 5 alterjev v svoji socialni mreži. V kategoriji od 3 do 6 let ima 1 oseba 1 alterja v mreži, 2 osebi 2 alterja, 6 oseb 3 alterje, 9 oseb 4 alterje, 6 oseb 5 alterjev in 3 osebe 6 alterjev. V kategoriji bivanja več kot 6 let pa ima 1 oseba 1 alterja, 5 oseb 2 alterja, 5 oseb 3 alterje, 2 osebi 4 alterje in 4 osebe 5 alterjev v svoji socialni mreži.

V hipotezi 4 sem predpostavljala, da obstaja razlika med dolžino bivanja v domu in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov $2\hat{I}$ preizkus, saj je bilo v tabeli 70,8 % teoretičnih frekvenc (17 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 17,214$$

$$sp = 15$$

$$p = 0,306$$

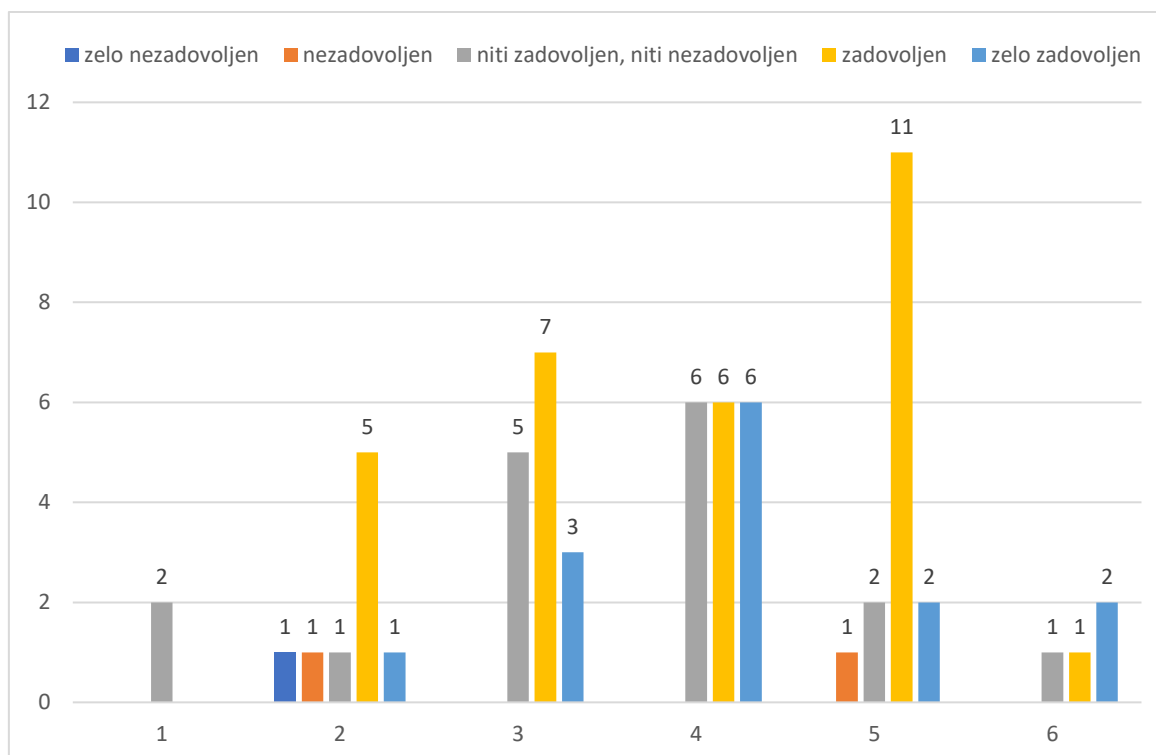
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 4 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med dolžino bivanja v domu in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 5: Obstaja razlika med zadovoljstvom z bivanjem v domu in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.5: Frekvenčna porazdelitev zadovoljstva z bivanjem v domu in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
zadovoljstvo z bivanjem v domu	zelo nezadovoljen	0	1	0	0	0	0	1
	nezadovoljen	0	1	0	0	1	0	2
	niti zadovoljen niti nezadovoljen	2	1	5	6	2	1	17
	zadovoljen	0	5	7	6	11	1	30
	zelo zadovoljen	0	1	3	6	2	2	14
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.5: Grafični prikaz zadovoljstva z bivanjem v domu in velikosti socialnih mrež (število)

Iz grafa in tabele je razvidno, da ima v kategoriji zelo nezadovoljen 1 oseba 2 alterja v svoji mreži. V kategoriji nezadovoljen ima 1 oseba 2 alterja in 1 oseba 5 alterjev. V kategoriji niti zadovoljen niti nezadovoljen imata 2 osebi 1 alterja v mreži, 1 oseba 2 alterja, 5 oseb 3 alterje, 6 oseb 4 alterje, 2 osebi 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji zadovoljen ima 5 oseb 2 alterja, 7 oseb 3 alterje, 6 oseb 4 alterje, 11 oseb 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji zelo zadovoljen pa ima 1 oseba 2 alterja, 3 osebe 3 alterje, 6 oseb 4 alterje, 2 osebi 5 alterjev in 2 osebi 6 alterjev v svoji socialni mreži.

V hipotezi 5 sem predpostavljala, da obstaja razlika med zadovoljstvom z bivanjem v domu in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov χ^2 preizkus, saj je bilo v tabeli 76,7 % teoretičnih frekvenc (23 celic) manjših od 5:

$$\chi^2 = 22,210$$

$$sp = 20$$

$$p = 0,329$$

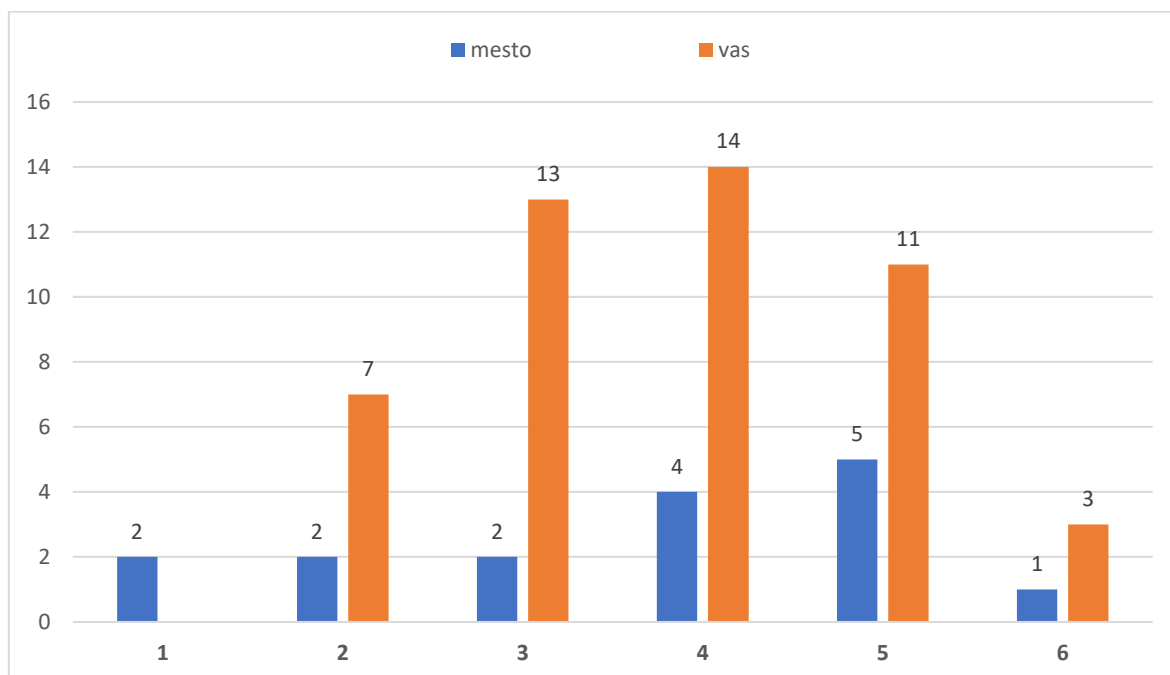
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 5 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med zadovoljstvom z bivanjem v domu in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 6: Obstaja razlika med krajem bivanja stanovalcev pred prihodom v dom in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.6: Frekvenčna porazdelitev kraja bivanja pred prihodom v dom in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
kraj bivanja pred prihodom v dom	mesto	2	2	2	4	5	1	16
	vas	0	7	13	14	11	3	48
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.6: Grafični prikaz kraja bivanja pred prihodom v dom in velikosti socialnih mrež (število)

Iz grafa in tabele je razvidno, da imata 2 osebi, ki sta pred prihodom v dom živeli v mestu, 1 alterja v svoji mreži, 2 osebi 2 alterja, 2 osebi 3 alterje, 4 osebe 4 alterje, 5 oseb 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji vas pa ima 7 oseb 2 alterja, 13 oseb 3 alterje, 14 oseb 4 alterje, 11 oseb 5 alterjev in 3 osebe 6 alterjev v svoji mreži.

V hipotezi 6 sem predpostavljala, da obstaja razlika med krajem bivanja pred prihodom v dom in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov $2\hat{I}$ preizkus, saj je bilo v tabeli 58,3 % teoretičnih frekvenc (7 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 7,221$$

$$sp = 5$$

$$p = 0,205$$

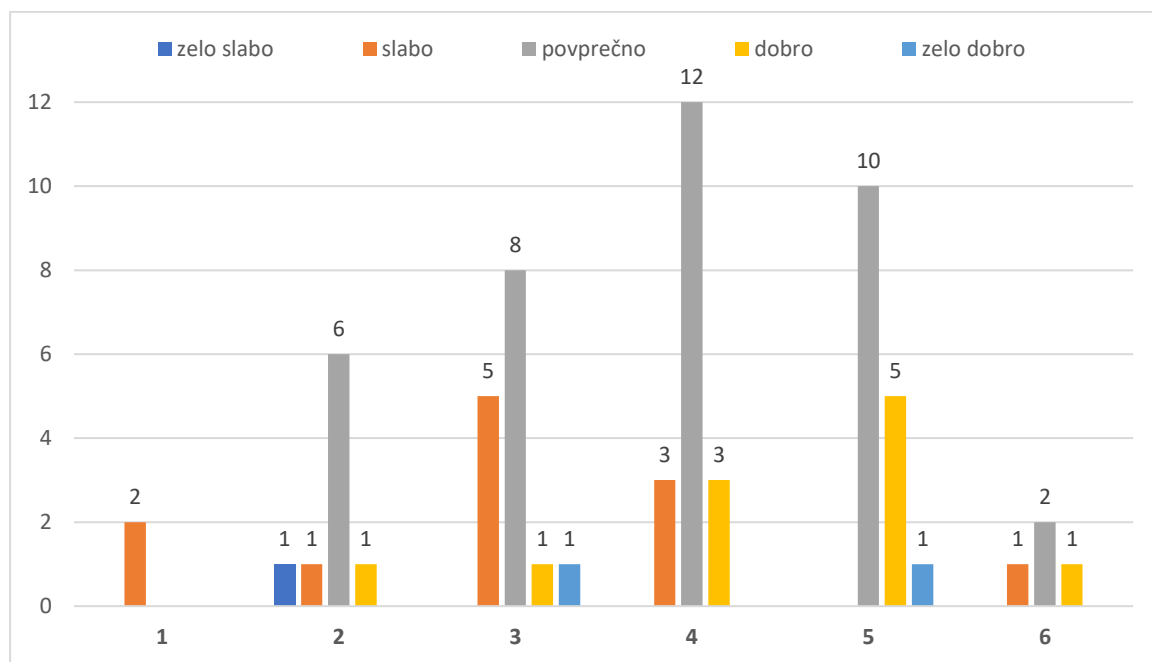
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 6 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med krajem bivanja pred prihodom v dom in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 7: Obstaja razlika med zdravstvenim stanjem stanovalcev in velikostjo socialne mreže.

Tabela 4.2.7: Frekvenčna porazdelitev zdravstvenega stanja in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
ocena zdravstvenega stanja	zelo slabo	0	1	0	0	0	0	1
	slabo	2	1	5	3	0	1	12
	povprečno	0	6	8	12	10	2	38
	dobro	0	1	1	3	5	1	11
	zelo dobro	0	0	1	0	1	0	2
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.7: Grafični prikaz zdravstvenega stanja in velikosti socialnih mrež (število)

Iz grafa in tabele je razvidno, da ima v kategoriji, kjer so anketiranci ocenili svoje zdravstveno stanje kot zelo slabo, 1 oseba 2 alterja v svoji mreži. V kategoriji slabo imata 2 osebi 1 alterja, 1 oseba 2 alterja, 5 oseb 3 alterje, 3 osebe 4 alterje in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji povprečno ima 6 oseb 2 alterja, 8 oseb 3 alterje, 12 oseb 4 alterje, 10 oseb 5

alterjev in 2 osebi 6 alterjev. V kategoriji dobro ima 1 oseba 2 alterja, 1 oseba 3 alterje, 3 osebe 4 alterje, 5 oseb 5 alterjev in 1 oseba 6 alterjev v svoji mreži. V kategoriji zelo dobro pa ima 1 oseba 3 alterje in 1 oseba 5 alterjev v svoji socialni mreži.

V hipotezi 7 sem predpostavljala, da obstaja razlika med zdravstvenim stanjem stanovalcev in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov $2\hat{I}$ preizkus, saj je bilo v tabeli 80,0 % teoretičnih frekvenc (24 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 24,665$$

$$sp = 20$$

$$p = 0,215$$

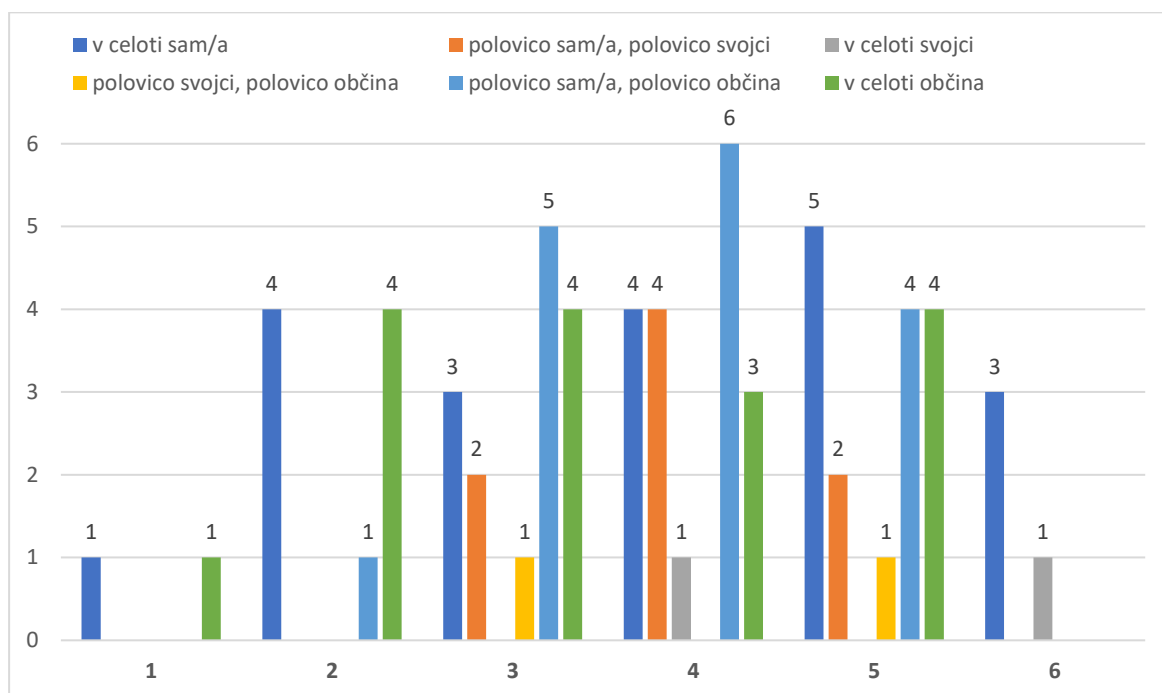
Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 7 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med zdravstvenim stanjem stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

Hipoteza 8: Obstaja razlika med družbenim slojem stanovalcev (kdo plačuje stroške doma) in velikostjo socialnih mrež.

Tabela 4.2.8: Frekvenčna porazdelitev družbenega sloja in velikosti socialnih mrež

		velikost mreže v alterjih						skupaj
		1	2	3	4	5	6	
kdo plačuje stroške doma	v celoti sam/a	1	4	3	4	5	3	20
	polovico sam/a, polovico svojci	0	0	2	4	2	0	8
	v celoti svojci	0	0	0	1	0	1	2
	polovico svojci, polovico občina	0	0	1	0	1	0	2
	polovico sam/a, polovico občina	0	1	5	6	4	0	16
	v celoti občina	1	4	4	3	4	0	16
skupaj		2	9	15	18	16	4	64

Graf 4.2.8: Grafični prikaz družbenega sloja in velikosti socialnih mrež (število)

Iz tabele in grafa je razvidno, da ima v kategoriji stroške plačujem v celoti sam 1 oseba 1 alterja v svoji mreži, 4 osebe 2 alterja, 3 osebe 3 alterje, 4 osebe 4 alterje, 5 oseb 5 alterjev in 3 osebe 6 alterjev. V kategoriji stroške plačujem polovico sam, polovico svojci imata 2 osebi v svoji mreži 3 alterje, 4 osebe 4 alterje ter 2 osebi 5 alterjev. V kategoriji stroške plačujejo v celoti svojci ima 1 oseba 4 alterje in 1 oseba 6 alterjev. V kategoriji stroške plačujejo polovico svojci, polovico občina ima 1 oseba 3 alterje in 1 oseba 5 alterjev. V kategoriji stroške plačujem polovico sam, polovico občina ima 1 oseba 2 alterja, 5 oseb 3 alterje, 6 oseb 4 alterje in 4 osebe 5 alterjev. V kategoriji stroške plačuje v celoti občina ima 1 oseba 1 alterja, 4 osebe 2 alterja, 4 osebe 3 alterje in 4 osebe 5 alterjev v svoji mreži.

V hipotezi 8 sem predpostavljala, da obstaja razlika med družbenim slojem stanovalcev in velikostjo socialnih mrež stanovalcev DSO Ljutomer. Pri preverjanju hipoteze sem uporabila Kullbachov $2\hat{I}$ preizkus, saj je bilo v tabeli 91,7 % teoretičnih frekvenc (33 celic) manjših od 5:

$$2\hat{I} = 25,458$$

$$sp = 25$$

$$p = 0,437$$

Preizkus ni pokazal statistično pomembne razlike, zato **hipotezo 8 zavrnem**. To pomeni, da ne obstaja statistično pomembna razlika med družbenim slojem stanovalcev in velikostjo socialnih mrež.

5 RAZPRAVA

Število starih ljudi neprestano narašča, zato postajajo starostniki vse bolj pomembna skupina v današnji družbi. Vse bolj relevantno pa postaja tudi preučevanje kakovosti njihovega življenja. Kakovost življenja je v različnih življenjskih obdobjih odvisna tudi od dobrih medčloveških odnosov.

»Staranje na eni strani vpliva na socialna omrežja, po drugi strani pa tudi socialna omrežja vplivajo na proces staranja ljudi. Za kakovostno staranje starega človeka, ki biva v domu za stare, so socialna omrežja, iz katerih črpa socialno oporo, zelo pomembna.« (Mali, 2008).

V diplomski nalogi sem se osredotočila na socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših občanov Ljutomer. Namen naloge je bil ugotoviti, koliko oseb imajo stanovalci v svoji socialni mreži, pogostost obiskov in stikov, kakšen pomen stanovalci pripisujejo določeni socialni mreži, kakšno vrsto socialne opore dobijo stanovalci iz posamezne mreže, kako pogosto se družijo z ostalimi stanovalci, ki jih tudi štejemo v posameznikovo socialno mrežo, in ali so socialne mreže odvisne od spola, starosti, izobrazbe, kraja bivanja pred prihodom v dom, dolžine bivanja v domu ali družbenega sloja stanovalcev. Metodologija, ki sem jo uporabila pri izvedbi raziskave, se mi zdi ustrezna. Za merski instrument sem uporabila anketni vprašalnik, ki sem ga izpolnila ob individualnih pogovorih s stanovalci, saj so izrazili željo, da vprašalnika ne bi izpolnjevali sami, kar sem upoštevala. Z vsakim posameznikom sem vzpostavila tudi bolj osebni zaupen odnos, kar se mi zdi pomembno z vidika socialnega dela. Vprašalnik se mi ni zdel predolg, saj sem imela občutek, da so se stanovalci z veseljem pogovarjali z mano, vsake toliko časa pa sem jih morala usmeriti nazaj na temo, saj so med pripovedovanje zašli.

V raziskavi je bilo udeleženih 64 stanovalcev Doma starejših občanov Ljutomer, kar predstavlja 42,1 % celotne populacije. Od tega je bilo 20 oseb moškega spola in 44 oseb ženskega spola. Ženske so prevladovale, saj je tudi v celotni populaciji doma več žensk kot moških. Razlog za to vidim v tem, da imajo ženske daljšo povprečno življenjsko dobo od moških.

Najmlajši anketiranec je star 65 let, najstarejši pa 100 let. Največ oseb je starih med 85 in 89 let. Ugotovila sem, da stanovalci niso visoko izobraženi, saj ima natančno polovica anketirancev osnovnošolsko izobrazbo, 19 jih ima poklicno izobrazbo in 9 srednješolsko izobrazbo. Ena oseba ima višješolsko izobrazbo in prav tako ena oseba visokošolsko izobrazbo. Dve osebi sta na to vprašanje odgovorili, da nimata dokončane osnovne šole. Nizko izobrazbo pripisujem temu, da so ljudje živeli skromno, zato si niso mogli privoščiti študija ter so takoj po končani osnovni šoli šli v službe. Največ oseb biva v Domu starejših občanov Ljutomer od tri do šest let. Osebe, ki bivajo več kot šest let, so mi zaupale, da bivajo tam tudi 12, 15 in 16 let. Najmanj oseb pa je v domu manj kot eno leto. Nekateri anketiranci so povedali, da so pred prihodom v Dom starejših občanov Ljutomer nekaj časa bivali tudi v drugih domovih, vendar tistega časa pri dolžini bivanja nisem upoštevala.

Na vprašanje o zadovoljstvu z bivanjem v domu je skoraj polovica anketirancev odgovorila, da so zadovoljni, le tri osebe so nezadovoljne oziroma zelo nezadovoljne. Kot dejavnike, ki prispevajo k njihovem zadovoljstvu v domu, so stanovalci izpostavili fizično okolje (oprema doma, različne dejavnosti, ki jih izvajajo), hrano, prijazno osebje in odnos, ki ga imajo s sostanovalci. Podobne dejavnike je izpostavil tudi Glass (v Hojnik Zupanc, 1994, str. 3). Nekaj anketirancev je podalo kritiko, da so sostanovalci egoistični in nesramni. Glede na odgovore na vprašanje o kraju bivanja pred prihodom v dom sem ugotovila, da je tri četrtine anketiranih pred prihodom v dom živelo na vasi in le ena četrtina v mestu. Stanovalci prihajajo iz krajev, ki so razpršeni po celotnem Pomurju. Presenetilo me je, ko je ena stanovalka povedala, da je pred tem živela v Sarajevu, v Bosni in Hercegovini.

Več kot polovica stanovalcev svoje zdravstveno stanje ocenjuje kot povprečno. Ena oseba kot zelo slabo in dve osebi ocenjujeta, da imata zelo dobro zdravstveno stanje. Svoje zdravje je večina opisala kot »leto primerno«. Zdravje jim je največja vrednota, zato ima skrb zanj velik pomen. Pomembno jim je, da imajo zagotovljeno zdravstveno oskrbo in nego. Ugotovila sem, da večina anketirancev sama plačuje svoje stroške doma, kar me je presenetilo. Tukaj so stanovalci izpostavljali, da s plačilom stroškov doma niso hoteli obremenjevati svojih svojcev, zato so tekom življenja privarčevali različne vsote denarja oziroma pred prihodom v dom prodali svojo posest in zemljo, saj jim njihova majhna pokojnina ne bi zadostovala za pokritje celotnih stroškov.

Dr. Jana Mali (2002, str. 319) piše, da je pri starih ljudeh osamljenost zelo pogosta, ker gre za izgubo medčloveških odnosov. Povezana je z izgubo bližnjih oseb in z manjšanjem socialnih stikov. Vendar pa osamljenost ni vselej samo zaradi tega, ker ni ljudi okoli nas, saj je lahko človek obkrožen z veliko ljudmi, pa se vseeno počuti osamljenega. Na vprašanje, ali se stanovalci v domu počutijo osamljeni, je 42,2 % vprašanih odgovorilo, da se včasih počutijo osamljeni, včasih pa ne, enako število vprašanih pa je odgovorilo, da se le redko počutijo osamljeni. Ramovš (2003) pravi, da imajo starostniki brez otrok in tisti, ki bivajo v domovih za stare, značilno ožjo mrežo socialnih odnosov in pogostejše izkušnje osamljenosti kot starostniki, ki bivajo doma. Da bi lahko potrdili besede Ramovša, bi bilo potrebno izvesti raziskavo, s katero bi primerjali socialne mreže starih ljudi, ki bivajo v domu, in ljudi, ki bivajo doma.

Večini anketiranih stanovalcev se zdi pomembno, da imajo stike z ljudmi okoli sebe. Nobena oseba ni odgovorila, da se ji zdi to nepomembno oziroma zelo nepomembno. Anketiranci so pri vprašanju, kdo so najpomembnejši ljudje v njihovem življenju, najpogosteje izpostavljali svoje sorodnike. Največ jih je omenilo svoje otroke in vnuke, sledili pa so bratje in sestre. Kot piše Ramovš (2003), je v starosti izguba sorodnikov ali prijateljev normativna. Pomembnost za starostnika pridobijo drugi socialni odnosi, na primer z vnuki. Stanovalci so povedali, da pogrešajo bližnje osebe, ki so že pokojne. To so v večini primerov njihovi partnerji, pa tudi starši ter bratje in sestre. Povedali so tudi, da obžalujejo slabe odnose, ki jih imajo z nekaterimi sorodniki in prijatelji, ter da si te odnose želijo izboljšati.

Značilnosti socialnih omrežij ljudi, starih nad 66 let, so predvsem te, da imajo stari ljudje majhno omrežje, prijatelji znotraj družinskega kroga upadajo, prav tako pa imajo v svojih mrežah veliko sorodnikov (Kogovšek, Hlebec, Dremelj in Ferligoj, 2003, str. 188). Na vprašanje, s kom in kako pogosto imajo stike, so anketiranci odgovorili, da se vsak dan najpogosteje družijo s sostanovalci, 1x tedensko pa se družijo z otroki. V kategoriji 1x mesečno prevladujejo vnuki ter bratje in sestre. Nekajkrat na leto se anketiranci najpogosteje družijo z drugimi sorodniki in s prostovoljci. Zdi se mi dobro, da so nekateri sostanovalci izpostavili, da se družijo tudi s prostovoljci. V vseh kategorijah imajo največji delež sostanovalci, sledijo otroci, vnuki ter bratje in sestre. Prevladujoče socialno omrežje stanovalcev sestavljajo sorodniki, vendar pa so sostanovalci tukaj izjema, saj se anketiranci z njimi družijo vsak dan na raznih delavnicah, skupinah za samopomoč, sprehodih ali pa

samo na klepetu ob kavi. Mnoge raziskave kažejo, da ljudje v starosti omejijo krog ljudi, s katerimi se čutijo povezane. Njihove socialne mreže veže močna čustvena povezava, vendar z manjšim številom oseb. Manjše število vezi je posledica tega, da se zmanjšajo stiki, ki jim ne prinašajo zadovoljstva. To potrjujejo tudi besede Ramovša (2003), ki piše, da v življenju posameznika ni pomembno število ljudi v njegovi okolici, temveč vsaj ena oseba, ki ji lahko zaupa ne glede na sorodstveno razmerje.

V raziskavi socialnega omrežja starostnikov v Sloveniji je bilo ugotovljeno, da imajo starostniki v svoji socialni mreži 5,2 alterjev (Hlebec, 2004, str. 117), v raziskavi o omrežjih socialne opore Ljubljančanov pa znaša povprečno število članov 5,7 (Kogovšek, Hlebec, Dremelj in Ferligoj, 2003, str. 191). Anketiranci so povedali, da se vsak dan družijo z 0,7 alterji. 1x tedensko se družijo v povprečju z 1,1 alterjem, kjer prevladujejo otroci. V kategoriji 1x mesečno je povprečno število alterjev največje (1,3). Nekajkrat na leto se anketiranci družijo z 0,5 alterji, 1x letno ali manj pa z 0,3 alterji. V celotnem omrežju se vsak anketiranec v povprečju družijo z 3,8 alterji. Na osnovi teh podatkov ugotavljam, da imajo starostniki v Domu starejših občanov Ljutomer majhna omrežja, saj so njihova omrežja manjša kot povprečna socialna omrežja v drugih raziskavah.

Na vprašanje, kako vzdržujejo stike, je večina anketiranih stanovalcev odgovorila, da vzdržuje svoje stike na neposredni in posredni način, torej z obiski oziroma druženjem in preko telefona. Le ena oseba vzdržuje svoje stike le preko telefona. Populacijo sestavljajo ljudje, rojeni med leti 1918 in 1953, ko še ni bilo telefonov, računalnikov in interneta. Prav zaradi tega menim, da stanovalci ne vedo uporabljati nove tehnologije, marsikateri pa si je tudi ne morejo privoščiti. Če bi bila ozaveščenost o tehnologiji večja, bi stanovalci lažje vzdrževali stike tudi na posredni način.

Materialno oporo prejmejo anketiranci najpogosteje od svojih otrok ter bratov in sester. Nematerialno oporo dobijo v povprečju od največ (3,3) alterjev, kjer prevladujejo sostanovalci, sledijo pa vnuki. Finančno oporo dobijo anketiranci najpogosteje od svojih otrok ter bratov in sester. Kogovšek, Hlebec, Dremelj in Ferligoj (2003, str. 195-197) pišejo, da odstotek ljudi, ki nimajo nikogar, na katerega bi se obrnili po informacijsko oporo s starostjo narašča. Ugotovili so, da imajo stari ljudje najslabšo ponudbo informacijske opore. Pri moji raziskavi se je pokazalo, da pri informacijski opori anketiranci nimajo nobenega alterja za nudenje te vrste opore. V vseh kategorijah imajo

največji delež sostanovalci, sledijo otroci, vnuki ter bratje in sestre. Tudi v večini drugih raziskav (Kogovšek, Hlebec, Dremelj in Ferligoj, 2003 ter Dremelj, 2003) so ugotovili, da so največja omrežja tista, ki nudijo oporo v smislu druženja, torej nematerialno oporo. V tej raziskavi je omrežje nematerialne opore za kar 3 alterje večje od omrežja finančne opore, ki je drugo največje omrežje po številu alterjev.

Največ anketiranih je odgovorilo, da se lahko najbolj zanesejo na svoje otroke. Izpostavili so tudi druge sorodnike (vnuki, bratje in sestre). Tisti, ki so izpostavili, da se lahko zanesejo na sostanovalce, so povedali, da jih imajo za prijatelje, saj jim lahko zaupajo, prav tako pa jim nudijo čustveno oporo in pomoč.

Večina anketiranih stanovalcev je zadovoljnih s stiki, ki jih imajo, nobena oseba pa ni zelo nezadovoljna. Nekateri stanovalci so povedali, da si kljub zadovoljstvu želijo več obiskov sorodnikov, vendar se zavedajo, da zaradi obveznosti, službe in oddaljenosti to večkrat ni mogoče. Tudi Hlebčeva (2004, str. 116) je v svoji raziskavi ugotovila, da pridejo osebe, ki so geografsko manj oddaljene, večkrat na obisk k stanovalcem kot osebe, ki so bolj oddaljene.

Pri preverjanju hipotez sem iskala povezave med različnimi spremenljivkami. Postavila sem si osem hipotez, vendar nisem nobene statistično potrdila. Tako lahko trdim, da ni statistično pomembne razlike med velikostjo socialnih mrež stanovalcev in spolom, starostjo, izobrazbo, dolžino bivanja v domu, zadovoljstvom z bivanjem v domu, krajem bivanja pred prihodom v dom, zdravstvenim stanjem in družbenim slojem stanovalcev. Nad ugotovljenim sem nekoliko presenečena, saj sem pričakovala povezavo med določenimi spremenljivkami. Menim, da bi bilo dobro preveriti, če bi bili pri večjem vzorcu rezultati drugačni.

6 SKLEPI

- V raziskavi je sodelovalo 31,3 % moških in 68,7 % žensk.
- Največ anketiranih stanovalcev je starih od 85 do 89 let. Najmlajša oseba ima 65 let, najstarejša pa 100 let.
- Polovica vseh anketirancev ima osnovnošolsko izobrazbo. Ena oseba ima višješolsko izobrazbo in prav tako ena oseba visokošolsko izobrazbo. Dve osebi pa nimata dokončane osnovne šole.
- Največ oseb biva v domu od 3 do 6 let. Osebe, ki bivajo v domu več kot 6 let, pa so mi zaupale, da bivajo tam tudi 12, 15 in 16 let. Nekateri anketiranci so pred prihodom v Dom starejših občanov Ljutomer bivali tudi v drugih domovih za stare.
- Anketiranci so v večini zadovoljni z bivanjem v domu, le tri osebe so nezadovoljne oziroma zelo nezadovoljne.
- Tri četrtine anketirancev je pred prihodom v dom živelo na vasi, le četrtina v mestu. Stanovalci prihajajo iz Ljutomera, Murske Sobote, Maribora, Sarajeva in Ptuja. Manjše vasi, ki so jih stanovalci naštevali, so Slamnjak, Šratovci, Rinčetova graba, Mala Nedelja, Križevci pri Ljutomeru, Nunska graba, Veržej, Pristava, Cezanjevci, Radenci, Radomerščak, Pragersko, Sv. Jurij ob Ščavnici, Mota, Bučočovci, Boreci, Globoka, Cven, Noršinci, Razkrižje, Drakovci, Veščica in Grlava.
- Večina anketiranih svoje zdravstveno stanje ocenjuje kot povprečno. Ena oseba kot zelo slabo in dve osebi ocenjujeta, da imata zelo dobro zdravstveno stanje.
- Anketiranci svoje stroške doma večinoma plačujejo v celoti sami. Tukaj so izpostavljali, da so tekom življenja privarčevali različne vsote denarja oziroma pred prihodom v dom prodali svojo posest in zemljo, saj jim sama pokojnina ne bi zadostovala za pokritje celotnih stroškov.
- 42,2 % vprašanih je odgovorilo, da se včasih v domu počutijo osamljeni, včasih pa ne, enako število vprašanih pa je odgovorilo, da se le redko počutijo osamljeni.
- Večini anketiranih stanovalcev se zdi pomembno, da imajo stike z ljudmi okoli sebe. Nobena oseba ni odgovorila, da se ji zdi to nepomembno oziroma zelo nepomembno.
- Anketiranci so na vprašanje, kdo so najpomembnejši ljudje v njihovem življenju, najpogosteje izpostavljali svoje sorodnike. Največ jih je omenilo svoje otroke in vnuke, sledili pa so bratje in sestre.

- Stanovalci se vsak dan najpogosteje družijo s sostanovalci. 1x tedensko se v povprečju družijo z 1,1 alterjem, kjer prevladujejo otroci. V kategoriji 1x mesečno je povprečno število alterjev največje (1,3). Največji delež v strukturi pa imajo vnuki ter bratje in sestre. Nekajkrat na leto se anketiranci najpogosteje družijo z drugimi sorodniki in prostovoljci. V celotnem omrežju se vsak anketiranec v povprečju družijo z 3,8 alterji. V vseh kategorijah imajo največji delež sostanovalci, sledijo otroci, vnuki ter bratje in sestre.
- Večina anketiranih stanovalcev vzdržuje svoje stike na neposredni in posredni način, torej z obiski oziroma druženjem in preko telefona.
- Materialno oporo anketiranci najpogosteje prejmejo od svojih otrok ter bratov in sester. Nematerialno oporo dobijo v povprečju od 3,3 alterjev, kjer prevladujejo sostanovalci, sledijo pa vnuki. Finančno oporo anketiranci najpogosteje dobijo od svojih otrok ter bratov in sester. Pri informacijski opori anketiranci nimajo nobenega alterja za nudenje te vrste opore. V vseh kategorijah imajo največji delež sostanovalci, sledijo otroci, vnuki ter bratje in sestre.
- Največ anketiranih je odgovorilo, da se lahko najbolj zanesejo na svoje otroke. Izpostavili so tudi druge sorodnike (vnuki, bratje in sestre).
- Večina anketiranih stanovalcev je zadovoljnih s stiki, ki jih imajo, nobena oseba pa ni zelo nezadovoljna.
- V raziskavi nisem zaznala statistično pomembnih razlik med velikostjo socialnih mrež stanovalcev v primerjavi s: spolom, starostjo, višino izobrazbe, dolžino bivanja v domu, zadovoljstvom z bivanjem v domu, krajem bivanja pred prihodom v dom, zdravstvenim stanjem in družbenim slojem stanovalcev.

7 PREDLOGI

- Nadaljevati z vključevanjem prostovoljcev (osnovnošolci, dijaki, študenti, upokojenci, zaposleni na Krki), da bodo čim večkrat obiskali stanovalce, se z njimi družili, pogovarjali, igrali razne igre, šli na sprehod ter jim kako drugače krajšali čas.
- Nadaljevati z izvajanjem različnih skupin za samopomoč, kjer stanovalci dobijo čustveno oporo od sostanovalcev in zaposlenih, ki vodijo te skupine.
- Organizirati čim več srečanj, prireditev in piknikov, kamor bi povabili vse stanovalce, zaposlene, prostovoljce ter njihove sorodnike in prijatelje, da bi se med seboj več družili in povezovali.
- Pripraviti individualne načrte za stanovalce, ki so izgubili stike z bližnjimi ali so se jim stiki zmanjšali, in poiskati možne rešitve, s katerimi bi te stike izboljšali.
- Za stanovalce, ki so ovirani (imajo bolezen, nimajo prevoza), organizirati spremstvo in prevoz, da bodo lahko obiskali svoje sorodnike in prijatelje.
- Čim bolj aktivirati sposobne in mobilne stanovalce za pomoč tistim stanovalcem, ki so pri mobilnosti omejeni, da se bodo med seboj družili in spoznavali ter se tako še bolj zblížali.
- Iskati možnosti za izboljšanje stikov pri tistih stanovalcih, ki nimajo stikov s svojimi bližnjimi. Lahko bi se organizirale individualne skupine za stanovalce in njihove sorodnike, kjer bi se reševali spori in nesporazumi. Skupine bi vodila socialna delavka.
- Spodbujati stike preko telefona. Organizirati akcijo zbiranja starih, še delujočih mobilnih telefonov, ki bi jih podarili stanovalcem, ki telefonov nimajo. Prostovoljci in drugi zaposleni v domu bi stanovalcem lahko pomagali pri upravljanju z mobilnimi napravami, da bi stanovalci lahko čim večkrat poklicali svoje sorodnike in prijatelje.
- Stanovalcem bi lahko omogočili neposreden dostop do računalnika in interneta. V povezavi s tem bi lahko organizirali tečaje uporabe računalnika, kjer bi stanovalce podučili o uporabi različnih programov, kot so skype, messenger in drugi. Tako bi lahko stanovalci vzpostavili stike s sorodniki in drugimi ljudmi. Tu obstaja možnost za povezovanje generacij, saj bi to lahko potekalo tudi kot medgeneracijsko sodelovanje z mladimi, kjer bi mladi svoje znanje prenašali na stanovalce.

8 UPORABLJENA LITERATURA

Belič, M. (1997). Dom za starejše občane kot tretji dom. V Hojnik Zupanc, I., *Dodajmo življenje letom* (str. 34–127). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). Jezik socialnega dela. *Socialno delo*, 42 (4/5), 199–203.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2011). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dom starejših občanov Ljutomer. Pridobljeno 21. 2. 2018 s <http://www.dso-ljutomer.si/>

Dragoš, S. (2000). Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39 (4–5), 293–314.

Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlih, P., Škerjanc, J., Urh, Š., & Žnidarec Demšar, S. (2008). *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dremelj, P. (2003). Sorodstvene vezi kot vir socialne opore posameznikov. *Družboslovne razprave*, 19 (43), 149–170.

Dremelj, P., Kogovšek, T., Hlebec, V. (2004). Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. V Novak, M. (ur.), *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 47–60). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., & Ratajc, S. (2013). *Osebno načrtovanje in izvajanje storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Hlebec, V. (2004). Socialna omrežja starostnikov. V Novak, M. (ur.), *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 111–120). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Hlebec, V., & Kogovšek, T. (2003). Konceptualizacija socialne opore. *Družboslovne razprave*, 19 (43), 103–125.

Hlebec, V., & Kogovšek T. (2006). *Merjenje socialnih omrežij*. Ljubljana: Študentska založba.

Hlebec, V., Kogovšek, T., Domanjko, B., & Pahor, M. (2009). Kako misliti, opazovati in razumeti omrežja starejših ljudi v Sloveniji. V Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb* (str. 153–168). Maribor: Založba Aristej.

Hojnik Zupanc, I. (1994). *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

Iglič, H. (1988). Ego-centrične socialne mreže. *Družboslovne razprave*, 5 (6), 82–93.

Iglič, H. (1989). *Socialne mikrostrukture: sorodstvena in tradicionalna orientacija v iskanju socialne opore*. Ljubljana: RSS.

Kavčič, M., & Filipovič Hrast, M., (2010). Omrežja socialne opore starejših. V Festival za tretje življenjsko obdobje. *Za strpno in socialno sožitje vseh generacij* (str. 48–56). Ljubljana: Hevrek! Pridobljeno 20. 2. 2018 s http://www.f3zo.si/data/upload/zbornik_web_spreads.pdf

Kogovšek T., Hlebec V., Dremelj P., & Ferligoj A. (2003). Omrežja socialne opore Ljubljančanov. *Družboslovne razprave*, 19 (43), 183–204.

Lymbery, M. (2005). *Social Work with Older People: context, policy and practice*. London: Sage Publications Ltd.

Mali, J. (2002). Starost, emocije in emocionalno delo. *Socialno delo*, 41 (6), 317–323.

Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45 (1/2), 17–27.

Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mali, J. (2010). Družbena vključenost in blagostanje starejših. V Festival za tretje življenjsko obdobje. *Za strpno in socialno sožitje vseh generacij* (str. 10). Ljubljana: Hevreka! Pridobljeno 20. 2. 2018 s http://www.f3zo.si/data/upload/zbornik_web_spreads.pdf

Mali, J. (2011). Pogled z vidika skrbi za stare ljudi: pripombe k predlogu zakona o socialnovarstveni dejavnosti. *Socialno delo*, 50 (1), 59–62.

Mali, J. (2011). Uvajanje zagovorništva starejših oseb. V Tratnik Volasko, M. (ur.), *Zagovorništvo starejših* (str. 15–28). Zbornik referatov in razprav št. 1/2011. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. Pridobljeno 22. 3. 2018 s http://www.ds-rs.si/sites/default/files/dokumenti/zbornik_zagovornistvo_starejsih.pdf

Mali, J. (2012). Uvajanje dezinstitucionalizacije na področju oskrbe starih ljudi. *Čas. krit. znan.*, 39 (250), 86–94.

Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52 (1), 57–67.

Mali, J. (2014). The role of social work in the epoch of intergenerational solidarity in society. *Revija za socialno politiko*, 21 (2), 111–131.

Mali, J., Milošević Arnold, V. (2006). Nekatere značilnosti razvoja domov za stare ljudi v Sloveniji po drugi svetovni vojni. *Socialno delo*, 45 (3/5), 169–181.

Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi: izbrani članki in referati: študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

McDonald, A. (2010). *Social Work with Older People*. Cambridge: Polity Press.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2006). *Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva*. Ljubljana.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2018). *Institucionalno varstvo*. Pridobljeno 10. 4. 2018 s http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/institucionalno_varstvo/

Novak M. (2003). Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. *Družboslovne razprave*, 19 (43), 99–110.

Peace, S. (1998). Caring in Place. V Brechin, A., Walmsley, J., Katz, j., Peace, S. (ed.), *Care Matters. Concepts, Practice and Research in Health and Social Care* (str. 107–125). London: Sage Publications.

Pečjak, V. (1998). *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.

Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.

Postružnik, A. (2000). Nematerialna pomoč starostnikom. *Socialno delo*, 39 (4/5), 337–341.

Požarnik, H. (1981). *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Ramovš, J. (2000). Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo*, 39 (4/5), 315–329.

Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Rogelj, T., Ule, M., & Hlebec, V. (2004). Socialna opora med dijaki glede na njihov individualni položaj v strukturi popolnega omrežja v razredu. *Družboslovne razprave*, 20 (45), 13–32.

Svet doma DSO Ljutomer (2009). *Hišni red Doma starejših občanov Ljutomer*.

Statistični urad Republike Slovenije (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Pridobljeno 15. 3. 2018 s <http://www.stat.si>

Šircelj, M. (2009). Staranje prebivalstva v Sloveniji. V Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb* (str. 15–43). Maribor: Založba Aristej.

Ule, M. (1994). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Vaux, A. (1988). *Social Support; Theory, Research and Intervention*. New York: Praeger Publishers.

9 PRILOGE

9.1 Priloga 1: VPRAŠALNIK

Sem Katja Šrajner, študentka na Fakulteti za socialno delo. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom Socialna omrežja uporabnikov v Domu starejših občanov Ljutomer. Želim ugotoviti, koliko oseb imajo stanovalci v svoji socialni mreži, pogostost obiskov in stikov, kakšno vrsto opore dobijo iz posamezne mreže, in ali je velikost socialne mreže odvisna od česa. Vaše sodelovanje je za raziskavo ključno, saj bom le tako lahko dobila realne podatke. Vprašalnik je anonimen, podatki pa bodo uporabljeni izključno za študijske namene. Za sodelovanje se vam prijazno zahvaljujem!

1. Spol: M Ž

2. Starost: _____ let

3. Dosežena izobrazba:

- a) osnovna šola
- b) poklicna šola
- c) srednja šola
- d) višja šola
- e) visoka šola
- f) drugo: _____

4. Kako dolgo že živite v domu?

- a) manj kot eno leto
- b) od 1 do 2 let
- c) od 3 do 6 let
- d) več kot 6 let

5. Kako ste zadovoljni z bivanjem v domu?

1	2	3	4	5
zelo	nezadovoljen	niti zadovoljen	zadovoljen	zelo
nezadovoljen		niti nezadovoljen		zadovoljen

6. Kraj bivanja pred prihodom v dom?

7. Kako ocenjujete vaše trenutno zdravstveno stanje?

1	2	3	4	5
zelo	slabo	povprečno	dobro	zelo
slabo				dobro

8. Kdo plačuje stroške, povezane z bivanjem v domu?

- a) v celoti sam/a
- b) polovico sam/a, polovico svojci
- c) v celoti svojci
- d) polovico svojci, polovico občina
- e) polovico sam/a, polovico občina
- f) v celoti občina

9. Se v domu kdaj počutite osamljene?

- a) prav nikoli
- b) redko
- c) včasih da, včasih ne
- d) večkrat
- e) vedno

10. Koliko je za vas pomembno, da imate stike z ljudmi okoli sebe?

1	2	3	4	5
zelo	nepomembno	niti pomembno	pomembno	zelo
nepomembno		niti nepomembno		pomembno

11. Kdo so najpomembnejši ljudje vašem življenju?

12. S kom in kako pogosto imate stike?

oseba	pogostost druženja	vsak dan	vsaj 1x tedensko	vsaj 1x mesečno	nekajkrat na leto	1x letno ali manj
partner						
oče, mati						
otrok						
vnuk						
brat, sestra						
drug sorodnik						
prijatelj						
sostanovalec						
prostovoljec						
druga oseba						

13. Kako vzdržujete stike s temi ljudmi?

- a) me obiščejo, se družimo
- b) preko telefona
- c) me obiščejo in pokličejo

14. Kakšno vrsto opore vam najpogosteje nudijo naslednje osebe?

oseba	vrsta opore	materialna (stvari, dobrine)	nematerialna (druženje, čustvena opora)	finančna (denar)	informacijska (dajanje informacij)
partner					
oče, mati					
otrok					
vnuk					
brat, sestra					
drug sorodnik					
prijatelj					
sostanovalec					
prostovoljec					
druga oseba					

15. Na koga se lahko najbolj zanesete (naštejte 3 ljudi)?

a) _____

b) _____

c) _____

16. Kako ste zadovoljni s stiki, ki jih imate?

1	2	3	4	5
zelo	nezadovoljen	niti zadovoljen	zadovoljen	zelo
nezadovoljen		niti nezadovoljen		zadovoljen